

Bjarni Benediktsson, dagblöð 1949-1955, 4. hluti

Bjarni Benediktsson – Dagblöð

Einungis fréttir og greinar tengdar Bjarna Benediktssyni eru skannaðar og sýndar hér en dagblöð má sjá á vef Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafns, timarit.is

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Fjölskyldan
Askja 6-10

Stanky (2), Thompson.

American League

..... 100 106 211—12 17 2

..... 010 013 031—9 14 5

SON, Stobbs (6), Kinder (8) and Rosar; D. JOHN.
allette (6), Marshall (9) and Moss.

National League

Cincinnati 000 0

Philadelphia 010 1

Ramsdell and Pramesa; Church, Heintzelman (3) and
Seminick.

Latest Racing Results

Aqueduct

7	Lionheart	8.20	5.30	4.10
7	Haberdashery	—	8.30	5.30
	Realtor	—	—	5.00
8	Midiapolis	7.80	4.20	2.70
	Gold Gin	—	3.60	2.50
	Champion Liar	—	—	2.40

Narragansett Park

7	Last Curtain	16.20	6.60	4.00
7	Dancing Gob...	—	4.60	3.60
	Lusmores	—	—	3.80
8	We Hope	4.80	4.20	3.20
	Svengali	—	8.40	5.20
	Eugarp	—	—	4.00

Hawthorne

7	Rocky Sir	18.60	7.20	4.40
7	Netcherette	—	8.60	3.60
	Required	—	—	3.60
	Rectify	10.00	4.80	4.20
	Teddy Reigh	—	5.00	3.80
	Hadamar	—	—	7.60

Active Stocks

Sept. 15, 1950
Stock Exchange

		Volume	Close	Chg.	Net
Radio Cp Amer.	51,000	18	+ 3/4		
Int Tel & Tel.	47,600	12 3/4	+ 3/4		
Sinclair Oil	26,800	31	- 3/4		
Am & For P 2 pf	25,700	15 3/4	- 1 1/2		
U S Steel	25,300	39 3/4	+ 1/4		
Colo Fuel & Iron	22,700	20 1/2	+ 1/4		
Socony-Vacuum	22,300	23 1/2	+ 1/4		
Avco Mfg	22,200	7 3/4	+ 1/4		
Pan Am W Airw	22,100	9 1/2	+ 1/4		
N Y Central RR	21,800	15 1/2		
Hudson Motor	20,600	16 3/4	+ 1/2		
Canadian Pacific	20,100	19 1/2		
Am Rad & Std S	19,600	13 1/2	+ 3/4		
Unit Cig-Wh St.	18,400	3 1/4	+ 1/4		
Benguet Mining	17,000	1 1/4		
Emerson Radio & Phonograph	16,000	1 1/4		
Kaiser Frazer	26,300	7 3/4	+ 1/2		
Segal Lk & Hdw	18,200	2 1/2	+ 1/2		
Pacific Petrolms	17,700	6 3/4	- 1/2		
Electric B & S.	17,400	19 1/2		
Burma Corp	15,300	1 1/2	+ 1/2		
Complete Financial and Business News	1,200	1 1/2	+ 1/2		
Advances, 544; declines, 404; unchanged, 252.					

Curb Exchange

Kaiser Frazer	26,300	7 3/4	+ 1/2
Segal Lk & Hdw	18,200	2 1/2	+ 1/2
Pacific Petrolms	17,700	6 3/4	- 1/2
Electric B & S.	17,400	19 1/2
Burma Corp	15,300	1 1/2	+ 1/2
Complete Financial and Business News	1,200	1 1/2	+ 1/2

In clockwise order around the conference table yesterday, beginning with Dean Acheson, Secretary of State (at left, head of table, with head directly in front of American flag); Charles M. Spofford, American deputy; Paul Van Zeeland, Belgian Foreign Minister; Fernand Van Langenhove, Belgian deputy; Lester B. Pearson, Canadian Minister for External Affairs; L. D. Wilgress, Canadian deputy; Henrik De Kauffmann, Danish Foreign Minister; M. A. Vestbirk, Danish alternate deputy; Robert Schuman, French Foreign Minister; Herve Alphand, French deputy; Bjarni Benediktsson, Icelandic Foreign Minister; Gunnlaugur Petursson, Icelandic deputy;

OF PROBLEMS

Symington Assails Rubber Zinc, Food Price Rises; Promises Action in Week

By Robert J. Donovan

WASHINGTON, Sept. 15.—W. Stuart Symington, Defense Mobilization Co-ordinator, charged today that "profiteers" are menacing the rearmament program, and he promised that the government in a week would have plans for dealing with them.

Mr. McDonald's raiders descended on at least twenty "drops" in Brooklyn in seeking bookies connected with the ring, and also paid a flying visit to Inwood, L. I., just over the city line in Nassau County. There they found four

(Continued on page 6, column 6)

At Scene of His 12th Amphibious Landing, MacArthur Says Allies Will Try to Close Reds' Bottleneck

By The United Press

WITH GEN. MACARTHUR OFF INCHON, SEPT. 15.—Gen. Douglas MacArthur said today that the landing here is designed to trap the Korean Communists between the hammer and the anvil of Allied power and cut off the supply of "everything the enemy shoots."

The Allied Supreme Commander came here with the Army-Marine invasion force to oversee the amphibious attack. He toured the landing area in a small boat, passing close to one beach before troops landed there.

If the landing succeeds, the enemy will be caught between the Allied spearhead in the Inchon-Seoul area and the erupting beachhead around Pusan.

He conceded that the North Koreans have greater numbers of men available for the fight than the Allies, but he said the Reds' "will be subject to the attritional combat effort of both of those forces working in co-operation."

(Continued on page 2, column 8)

MacArthur Says Rough Tide Made Landing Hazardous; Aid Lauds Navy, Marines

By The Associated Press

WASHINGTON, Sept. 15.—Gen. Douglas MacArthur reported to the Defense Department today that "the whole operation at Inchon is proceeding on schedule" and that losses were "light."

Gen. J. Lawton Collins, Army Chief of Staff, commented that he was "highly gratified." He told reporters that the reports from the scene are "evidence of the highest order of co-operation among the services."

In his first messages to the Pentagon after the operation opened, Gen. MacArthur who planned the operation and is

(Continued on page 2, column 7)

miles east of Inchon. field is about ten miles from Inchon, north of the Inchon railway line. In Washington, Defense Department said MacArthur reported that whole operation at Inchon is proceeding on schedule" and that losses were "light."

American and British destroyers and cruisers, together with planes from aircraft carriers, bombarded Communist military installations in the area continuously during Wednesday and Thursday. Early yesterday they laid down a forty-five-minute bombardment which enabled the marines to land "practically without resistance," according to Gen. MacArthur's headquarters here.

The bombardment was so carefully co-ordinated with the landing that it halted only fifteen minutes. (Continued on page 2, column 4)

Fanfare of Secrecy Heralded Invasion

Plan Known All Over Japan and in Much of Korea

WITH U. S. NAVY IN KOREA, Sept. 15 (UP).—The invasion of Inchon has been about as private as a Hollywood romance.

It was, in fact, one of the worst-kept secrets of the Korean War. It had been whispered and blabbed all over Korea and Japan. If the North Koreans did not know where we were going and when we would arrive, they were the only people in Asia who didn't.

Army field commanders used news of the invasion to bolster troop morale all along the front. They promised that "if we can hold on until mid-September there will be landings behind enemy lines which will completely change the picture."

It was impossible to hide the loading at the Korean port of embarkation, where thousands of troops and their equipment were put aboard ship in full view of the local population, known to be infested with Communist agents.

Index

Amusements	7	In Short	11
Auctions	21	Lawrence	5
Aviation	15	Lost & Found	2
Books	6	Marine	15
Bridge Deck	19	Nature Story	15
Business	15-20	News in Adv.	20
Church news	10	Obituaries	6
Classified	20-21	Puzzle	21
Comics	19	Radio	19
Editorials	8	Real Estate	15
Employment	21	Red Smith	12
Fashions	9	Society	9
Financial	15-20	Sports	12-14
Food	9	Television	19
Going On	10	U. N. summary	3
News Summaries	On Page 2		

Herald Tribune—Acme

Bjarni Benediktsson:**Útanríkismál 1**

Íslendingar eru óvanir meðferð utanríkismála

ÍSLENDINGAR eru óvanir að fara með utanríkismál og þekkja því minna til þeirra en ýmsar aðrar þjóðir. Í fljótu bragði kann þetta að virðast einkennilegt, þegar þess er minnst, að i marga áratugi var það viðkvæðið hjá ýmsum, að stjórmál okkar snerust oft of lítið um innanlandsmálín, því að þar væri mest áhersla lögð á skifti okkar við aðrar þjóðir.

Sjálfstæðisbaráttan.

Petta var á meðan stóð á frelsisbaráttu okkar gegn Danmörku, en auðvitað gátum við ekki sinnt innanlandsmálum sem skyldi á meðan verið var að losa viðjarnar, sem hjeldu okkur innan danska ríkisins.

En þessi baráttu var ekki eiginlegt utanríkismál, heldur baráttu þjóðarinnar gegn erlendum valdhöfum, sem höfðu tekið sjer yfirdrottnun á Íslandi og ljetu Ísland vera hluta af ríki sinu. Það var fyrst eftir að við losnuðum úr hinni dönsku ríkisheild, sem við fórum sjálfir að fjalla um okkar eigin utanríkismál og urðum við þó að taka sjálfir að nokkru við meðferð þeirra í heimsstyrjöldinni fyrri 1914—1918.

Samkv. sambandslögunum fór Danmörk með utanríkismálín fyrir Íslands hönd, en mátti ekki binda Ísland nema með samþykki rjettra stjórnarvalda íslenskra. Á þeim árum reyndi sjaldan á þýðingarmiklar ákváðanir Íslendinga sjálfra í þessum efnunum, nema helst varðandi einstök verslunar- og viðskiftamál, enda höfðu Íslendingar þá enga sjálfstæða utanríkisþjónustu.

Sambandið rofnar.

Allt þetta gjörbreyftist 9. apríl 1940, þegar Danmörk var hertekin af Þýskalandi.

Pann dag má segja, að hið alda gamla samband Íslands og Danmerkur hafi raunverulega slitnað. Íslendingar urðu þá af skyndingu undirbúningslaust að taka sjálfir við allri meðferð allra sinna mála, þar á meðal utanríkismálanna, og var því formlega lýst 10. apríl 1940.

Eftir það var öllum skynbærum mönnum ljóst, að ekki gat komið til mála að láta þá skipan, sem vera skyldi samkvæmt sambandslögunum, taka gildi á ný, heldur varð að ljúka hinu formlega sambandi við Danmörku svo fljótt, er verða mátti, á hinn hagkvæmasta hátt fyrir Íslendinga. Eðlilegt og hagkvæmt þótti að lúta um það fyrirsogn sambandslaganna sjálfrar. Voru þau lögformlega feld úr gildi 17. júní 1944. Samstundis var þá stofnað lýðveldi á Íslandi, svo sem þrá þjóðarinnar hafði staðið til um langan aldur.

Að lokum sameinuðust nærlíkur Íslendingar um þessar aðgerðir. Hafði þó ekki á það skort, að gerðar væru tilraun-

ir til að koma af stað sundrunum um þær.

„Undanhalds“-tilraunir.

Um skeið virtist svo sem „undanhaldsmennirnir“ mundi fá nokkurn byr og tókst þeim að fá til fylgis við sig um sinn ýmsa gegna og góða menn.

Mjög var t. d. reynt að gera tortryggilega beiðni Vesturveldanna um, að við frestuðum sambandsslitunum þangað til lögákveðinn gildistími sambandslaganna væri úti.

Tilraunir voru einnig gerðar til að vjefengja loforð Bandaríkjastjórnar, er báverandi for-

sætisráðherra, Ólafur Thors, aflaði haustið 1942, um að viðurkenna stofnun lýðveldis á Íslandi strax eftir árslok 1943.

Sú fyrirfram viðurkenning voldugasta lýðræðisríkis heimsins á lýðveldisstofnun Íslendinga, reyndist hinsvegar, eins

og vænta mátti, trygging fyrir, að ekki mundi standa á viðurkenningu annara lýðræðis- og

frelsisonnandi þjóða, þegar til kæmi.

Sumir, og þó einkum Hermann Jónasson, hömuðust einnig út af stjórnarskrárbreytingunni haustið 1942. Með þeim

stjórnskipunarlögum var mjög greitt fyrir, að lýðveldið yrði

stofnað á stjórnskipulegan hátt, þegar Alþingi, að undangeng-

inni þjóðaratkvæðagreiðslu, þætti tími til kominn. En Hermann Jónasson fjekk því ráðið, að allir framsóknarmenn í

efri deild Alþingis sátu hjá við nafnakall um afgreiðslu þessa þýðingarmikla máls.

Allar þessar væringar hjóðuðu þó að mestu, sem betur fór, þegar á reyndi. Allur þorri

þeirra, sem um skeið höfðu ljøð mals á undanhaldi í sjálfstæðisbaráttunni, hvarf frá því og til

sóknar fyrir rjettum málstað, jafnskjótt og málið var nægilega skýrt.

„Undanhalds“-tilraunarnar mundi naumast lengur minnst,

ef ekki vildi svo til, að flestir forystumenn „undanhaldsins“ voru einmitt þeir sömu sem á síðustu árum hafa gerst talsmenn fyrir svokölluðu „hlutleysi“ Íslands.

Ógleymenlegir atburðir.

Hinn 17. júní 1944 verður ætíð ógleymenlegur öllum þeim, er þá lifðu. Atburðir þess

dags munu verða taldir hin mesta prýði þeirrar kynslóðar, sem þá var uppi.

Að visu má segja, að athöfnin í hinn 17. júní 1944 hafi að mestu aðeins verið löghelgan

þeirrar staðreynrandar, sem bar að höndum án alls tilverknaðar

Urðum óviðbúnir að taka einir við meðferð þeirra 10. apríl 1940

Íslendinga sjálfra hinn 9. apríl 1940. En munurinn milli hamingu og óhamingu felst meðal annars í því að skilja nögu snemma, hvert straumur tímans stefnir. Gæfa Íslendinga var sú, að þeir skildu þýðingu þeirra breytinga á stöðu Íslands, sem urðu á striðsárunum, og hikuðu ekki við að fá þeim löghelgan jafnskjótt og hagkvæmt þótti. Sumir vildu þá hika og jafnvæl snúa við. Sem betur fer var ráðum þeirra manna ekki fylgt. Íslendingar afsöluðu sjer aldrei neinum rjetti, sem þeir höfðu öðlast og höfðu þroska til að byggja á staðreyndunum eins og þær voru.

Á meðal þeirra hafði sú úrslitabýðingu, að sambandið við Danmörku rofnaði hinn 9. maí 1940 á hinum hættusömum túnum, er yfir heiminn höfðu gengið. Sambandið, sem fram að því hafði verið rökstutt á bann veg, að það mundi veita Íslandi tryggingu einmitt ef til vandræða kæmi, reyndist þá gagnslaust og færði einungis aukna hættu yfir þjóðinā.

Íslendingar urðu, þegar stóð á, að taka sjálfir undingslaust við meðferð sinna mála. Af þeim voru ríkismálín þýðingarmest.

Bjarni Benediktsson:

ÁHRIF ALPJÓÐAHYGGJU OG OFSATRÚAR Á UTANRÍKISMÁL

ENGIN þjóð getur lifað algerlega einangruð. Sjærver þeirra verður fyrir margskonar áhrifum af aðgerðum annara þjóða, og hlýtur um margt nauðug eða viljug að miða sínar eigin framkvæmdir við aðgerðir annara. Kenningar, lifs- og heimsskoðanir, sem uppi eru hverju sinni, hafa og mikil áhrif á utanríkisstefnu þjóðanna.

Trúarbragðastyrjaldirnar

Trúarbrögðin hafa oft hleypt stórstyrjöldum af stað. Útpensla Arabaríkjanna fyrir allmögum öldum átti rætur sínar að rekja til ákefðar Araba i útbreiðslu Múhameðstrúar.

Allir kannast við styrjaldirnar, innan ríkja og á milli ríkja, út af trúarágreiningi kapólskra manna og mótmælenda á 16. og 17. öld. Í þær deilur blandaðist að vísu mjög valdatogstreita stórveldanna. Richelieu, sem var kardináli kapólsku kirkjunnar, styrkti t. d. með ráðum og dáð herfarir mótmælenda á móti kapólskum mönnum í Þýskalandi.

Þegar bannig stendur á, er oft erfitt að greina á milli hvar valdatogstreitan endar og trúarbragðaofstækið tekur við.

Margskonar trú

Trúin á marnasetningar mun og oftar hafa leitt til styrjaldar en trúin á drottinn. Slik oftrú á marnasetningar á sjær staðen i dag. Besta dæmi þess eru alþjóðasamtök kommúnista.

Pau eru að vísu ekki i orði kveðnu sögð vera bygð á trúheldur en á „vísindalegri“ skoðun. — Ekki eiga þau visindi samt neitt skyld við venjuleg rannsóknarvisindi, þar sem meginreglan er sú, að hafa það eitt, er sannara reynist. Því að reynslan er þegar búin að afsanna flestar eða allar af meginkenningum kommúnista.

Engu að síður er hinn alþjóðlegi kommúnismi mikjölf að heiminum. Og hann er enn þá meira að vegna þess, að helstu forsvarsmenn hans ráða nú ríkjum i einu voldugasta heimsrikini, sem sje Rússlandi. En Rússland er einmitt ágætt dæmi þess, hvernig saman geta blandast í utanríkisstefnu ríkisins gamalbektir og stöðugir stórvelda hagsmunir, og alþjóðleg stjórnmalastefna, sem á sjær fylgjendur í flestum eða öllum ríkjum.

Sovjetstjórnin og zararnir beita sömu ráðum

Kommúnistar fordæma að vísu í orði ákaft heimsveldistefnu zaranna, er ríktu í Rússlandi á undan sjálfum þeim. Engu að síður beitir Sovjetstjórnin flestum þeim ráðum, sem fyrirrennarar hennar beittu til eflingar Rússlandi og veldi sínu.

Sovjetstjórnin fylgir t. d. sömu útpenslu stefnunni og zar

Takmörk valdatogstreitu og trúarbragðaofstækis

arnir fóru eftir.

Sovjetstjórnin hefur m. a. bygt landakröfur sinar beinlinis á því, að lönd hafi einhverntíma áður fyrri heyrta undir einvaldsríki zaranna. — Svo er t. d. um baltnesku löndin í þrjú, Eistland, Lettland og Lithauen, austurhluta Póllands, þann hluta Rúmeníu, er nefnist Bessarabía, og þann hluta Japan, er Rússar fengu innlimaðan eftir heimsstyrjöldina síðari.

Í engu þessara landa eða landshluta hafa þegnarir sjálfir fengið að kveða á um örlog sín með þeim hætti, sem viðtekinn er í frjálsum lýðræðisrikjum.

Það, sem úrslitum rjeði, var, að Sovjetstjórnin vildi ekki una því, að ríki hennar væri minna en það, sem zararnir höfðu ráðið yfir, en auðvitað var því samfara áhugi fyrir, að sem flestir fengi að njóta Sovjetskipulagsins.

Ágengustu zararnir gerðir að þjóðhetjum

Sovjetstjórnin hefir jafnvel reynt að láta ítrустu valdarauma zaranna rælast, svo sem þegar hún ætlaði að fá Tyrki til að veita Rússum itök við Bosporus. Rússneska keisarastjórnin hafði og sömu löngun og viðleitni sem Sovjetstjórnin nú, til að skapa leppriki Rússlandi til öryggis á Balkanskaga.

Segja má, að allt þetta sje framhald sömu stefnu og rússneska stjórnin hafi fylgt um a. m. k. tveggja alda bil. Er og eftirtektarvert, að hinir mestu yfirlangsmenn af rússnesku zörunum, svo sem Ivan hinn grimmi og Pjetur mikli, eru nú gerðir helstu þjóðhetjur Rússu, næst á eftir Marx, Lenin og sjálfum Stalin.

Frumkvöðull heimsbyltingarinnar

Brátt fyrir þessar staðreyndir verður utanríkisstefna Rússu alls ekki skilin með því einu

um sem fjalagasmókum í öllum löndum jarðar, yfirlangs- stefnu sinni til styrktar.

Stjórnin lítur á Rússland, sem frumkvöðul byltingarinnar, að hún skirrist ekki við að efla kommúnistafloksdeildir í öllum löndum. Sovjetstjórnin veit vel, að slikear aðfarir hljóta að spilla sambúðinni við aðrar þjóðir. Þess vegna var yfirlýsingin um að Komintern væri hætt störfum, gefin einmitt 1943, þegar Sovjet-Rússland þurfti á hjálp vestrænu lýðræðisrikjanna að halda til þess að verjast áras Þjóðverja.

Allar líkur benda að vísu til, að raunverulega hafi Komintern aldrei hætt störfum. Meðal annars hefur Gouzenko, sá, er ljóstraði upp njósnunum miklu og ljótum í Kanada, skýrt frá því, að upplausn Komintern, hafi verið einber blekking. — Allt það sem hægt var að staðreyna af því sem Gouzenko sagði, reyndist rjett, og er þess vegna ekki ástæða til að vefengja frásögn hans um þetta. Sú frásögn er studd af ótal fleiri rökum.

Miðað við hagsmuni Rússu

Sjálfir hafa Rússar og afhjúpað að nokkrum áframhaldandi starf Komintern með stofnun Kominform. — Hinum ymsu deildir kommúnistafloksins um heim allan sýna og hvarvetna með hegðun sinni og störfum, að þótt þær kallist ólikum heitum á mismunandi stöðum, þá lúta þær leiðsögn Moskva og forráðum í öllu.

Þetta kemur t. d. fram svo að segja daglega hjá deild kommúnista hjer á landi. Það var og berum orðum tekið fram af Brynjólfvi Bjarnasyni árið 1941, er hann sagði á Alþingi, að á Íslandi mætti „skjóta án miskunar“, aðeins ef það yrði Rússum að gagni.

Árekstur sjaldgæfur

Greinilegt er, að rússneska að skoða hann einungis sem framhald af stefnu og óska-

Hvernig, sem á er litið, er ótvírett, að valdhafarnir austur þar eru þeirrar skoðunar, að heimsbyltingunni sje þá best borgið, ef Rússland verður sem allra voldugast. Í huga þeirra verður þess vegna sjálfsgagt til-tölulega sjaldan árekstur af bessum sökum.

Hollusta íslensku flokksdeildarinnar

Á sama veg sýnist einnig vera um þá kommúnista víðsvegar um heim, sem alveg hafa gefist upp við sjálfstæða hugsun um grundvallaratriði, en trúla blint á kenningar Marx og Lenins og hafa þá öruggu sannfæringu, að Stalin sje hinn eini óskeikuli túlkandi þeirra. En þessi er skoðun allra ráðandi kommúnista íslenskra.

Hugarheimur þeirra er i stuttu máli sá, að farsæld Íslands sje komin undir sigri hins alþjóðlega kommúnisma. Þess vegna telja þeir sig gagna Íslandi best með því að stuðla að framgangi hins alþjóðlega kommúnisma. Stuðningur við hann birtist aftur á móti í skilyrðislausri hlýðni við öll fyrirmæli valdhafanna í Kreml og þar með algerri þjónkun við rússneska hagsmuni.

„Villa“ Titos

„Villa“ Titos er fólgin í því, að hann heldur, að hægt sje að vera góður kommúnisti, en vilja samt sjálfstæði lands síns. Hann er jafn santrúaður á kenningar Marx og Lenins og Stalin sjálfur. Munurinn á skoðunum Titos og Stalins er sá, að Tito telur, að það sje ekki óhjákvæmileg nauðsyn fyrir framgang heimsbyltingarinnar, að kommúnistar hvarvetna lúti í einu og öllu boði valdhafanna í Moskva, heldur eigi kommúnistar í öðrum löndum að beita skynsemi sinni og þar á meðal að nota hana til sjálfstæðrar túlkunar á kenningu meistaranna.

Á þessu hefur Stalin allt aðra skoðun. Hann telur sjálfan sig hinn eina rjetta túlkanda boðskapar þeirra Marx og Lenins og lætur málþipur sinar fullyrða, að Tito sje „fasistiskur vitfiringur“, af því, að hann leitast við að láta land sitt halda nokkru sjálfstæði.

Pola ekki sjálfstæði annara

Það er von, að Stalin og fjarlagar hans kunni illa sjálfstæði- isbrölti Titos. Styrkleikur þeirra liggr einmitt í skilyrðislausri hlýðni flokksmannar beirra í öðrum löndum. Hlýðni, sem feci langt fram til ófyrirvara, tilraunir, sem upp kunna að koma hjá hinum tilföku tilraunum til raunverulegs sjálfstæðis.

Frh. af fyrra dálki. bessara manna við það land, er þeir dvelja í sem borgarar þess.

Valdhafarnir í alþjóðasamtökum kommúnista telja ekki mega vera án þvílikr ar hlýðni flokksmannna sína i öllum löndum. Þess vegna verða þeir að berja niður allar tilraunir, sem upp kunna að koma hjá hinum tilföku tilraunum til raunverulegs sjálfstæðis.

Bjarni Benediktsson:

Leitað eftir nýjum ráðum til varnar landinu eftir að hlutleysið hafði reynst gagnslaust

ATBURDIR síðari heimsstyrjaldarinnar kennu Íslendingum, að þeir gátu ekki umflúið staðreyndirnar um hernaðarbýðingu landsins, að hlutleysið var engin vörn og að þeir gátu ekki látið sjer í ljettu rúmi liggja, hvor ofan á yrði í þeim heljarátökum, er þá áttu sjer stað.

Hervarnarsáttmálinn við Bandaríkin sumarið 1941 kvað upp dauðadóminn yfir „hlutleysis“-kenningunni, sem reynst hafði mættvana til verndar landinu.

Íslendingar sáu landi sínu borgið með samningum ið stórveldin og þorðu að velja á milli

Í ræðu minni á Þingvöllum 18. júní 1943 drap jeg á þýðingu hervarnarsamningsins. Jeg sagði þá um samning þenna m. a.:

„Með honum varð gerbreyting á utanríkisstefnu Íslands.

Pangað til höfðu Íslendingar stranglega fylgt því fyrirmæli 19. greinar sambandslaganna, að Ísland lýsti ævarandi hlutleysi sínu. Af þessari stefnu leiddi algert athafnaleysi í utanríkismálum, öðrum en þeim, sem varða verslun og viðskipti. Reglan var sú ein, að biða og sjá hvað setti

Með hervarnarsamningnum var í fyrsta skipti og á eftirminnilegan hátt horfið frá þessari reglu. Hlutleysisyfirlýsingin í 19. gr. sambandslaganna var brotin. E. t. v. ekki begar í stað, en að því stefnt, þar sem allir bjuggust við, að Bandaríkin mundu áður en lyki lenda í ófriðnum, svo sem brátt varð.

Eigi verður um það deilt, að horfið var frá hinu algera hlutleysi af ríkri nauðsyn. En þarna er enn eitt dæmi þess, að straumur tímans ber í brott hvert fyrirmæli sambandslaganna af öðru, og að þessu sinni áttu Bretland og Bandaríkin beinan hlut að.

Mikilsverðara er þó hitt, að atburðirnir höfðu kennt Íslendingum, að einangrun þeirra var úr sögunni. Þeir urðu að taka upp athafnasemi í utanríkismálum. Sjá landi sínu borgið með samningum við stórveldin og þora að velja á milli“.

Brynjólfur Bjarnason sagði, að á Íslandi mætti skjóta án miskunnar, að um við stórveldin og þorðu að velja á milli

Óhett er að fullyrða, að fyrir árið 1940 mundu fáir Íslendingar hafa viljað gera slikan samning við nokkra þjóð. Auðvitað voru meiri misjafnilega fljótir að átta sig á hinu breytta viðhorfi, en þó var hervarnarsamningurinn samþykktur með sámljóða atkvæðum allra þingmanna annara en fulltrúa kommúnista á Alþingi.

Kommúnistar ætluðu að útvega Rússum átlu til íblöndunar um íslensk mál

Brynjólfur Bjarnason gerði á eftirminnilegan hátt grein fyrir afstöðu kommúnista, er hann sagði, að Íslendingar myndu ekki telja það eftir sjer bött hjer „verði skotið án allrar miskunar“, „ef ráðstafanir Bandaríkjanna yrðu til þess, að veitt yrði virk aðstoð í þeirri baráttu, sem háð er á austurvígstöðvunum“. (Alþingistíðindi 1941, 57. löggjafabing. síða 45, 5. sbr. 24.—28. lína að ofan).

Á þessari úrslitastundu gat aðalumboðsmaður kommúnista flokksins hjer á landi ekki dul-ið það, að hann taldi, að hagsmunir Rússu áttu að ráða meira um utanríkisstefnu Íslendinga en hagsmunir Íslendinga sjálfra. Sem betur fer, voru það þó fáir, sem litu þannig á, og nú er það orðið viðurkennt af öllum nema æstustu kommúnistum og örfáum sjervitringum, að Íslendingar hafi gert rjett, þegar þeir gerðu hervarnarsamninginn 1941.

Kommúnistar vildu fá ábyrgð Rússu

Um hitt voru allflestir sammála, að þótt hervarnarsamningurinn 1941 væri hagkvæmur úr því, sem komið var, þá var ekki með honum fundin varanleg lausn á vörnum Íslands, ef til síðari ófriðar kæmi.

Um það bil, sem lýðveldið var stofnað 1944, var það að vonum mjög rikt í hugum manna, hvernig tryggt yrði framtíðarórvaggi Íslands. Þá var einnig tölvert unnið að því meðal allupp úr báverandi óvirðingu, vegna setu utanþingsstjórnarinnar sökum ósamlyndisins á Alþingi. Áttu sjer þess vegna um þær mundir stað allitarlegar viðræður á milli flokkanna um möguleika á stofnun þingræðisstjórnar.

Í þeim viðræðum lögðu kommúnistar höfuðáherslu á, með svipuðum hætti og þeir höfðu gert 1941, að fengin yrði viðurkenning Bandaríkjanna,

Bretlands og Sovjetlýðveldanna á frelsi, fullveldi og friðheiti Íslands að styrjöldinni lokinni. Áttu þessi ríki í sam einingu að taka ábyrgð á, að landið fengi að njóta þessa sjálfstæðis og að ekki vrði gengið á rjett þess á nokkurn hátt.

Samskonar ábyrgð notuð til undirokunar

Út af fyrir sig hljómaði þetta vel. En ekki burfti mikla bekkingu á alþjóðamálium til að sjá, að slikein ábyrgðaryfirlýsingar tiltekinna ríkja eru mjög var hugaverðar. Slikein yfirlýsingar hafa oft verið notaðar af kommúnista, er þær gáfu, sem skjól, til þess

að hlutast til um málefni þeirra ríkja, sem vernda átti, eða jafn vel undiroka þau og innlina með öllu.

Albanía, Belgia, Luxembourg Malta og Krakau fengu öll á sínum tíma hlutleysisábyrgð tiltekinna ríkja. Skömmu eftir, að ábyrgðin var gefin, var Krakau innlimuð af einu þeirra ríkja, sem ávrgst hafði hlutleysi þess. Malta er, þrátt fyrir hlutleysisábyrgðina, fyrir löngu orðin hluti af breska heimsveldinu. Ítalía rjeðist á Albaníu þrátt fyrir hlutleysis- og vináttusamninga. Þýskaland rjeðist að ósekju á Belgia og Luxembourg þrátt fyrir ábyrgðina á hlutleysi þeirra.

Meðferð Rússu á baltnesku þjóðunum

Fram eftir ári 1939 reyndu Bretar og Frakkar að semja við Rússu um, að halda Þjóðverjum í skefjum. Rússar tóku þessum tveim stórveldum, sem þá var mjög tekið að hallast fyrir, strið á hendur, eða a. m. k. viðurkenndu, að Ísland væri í striði við þau“. Sóttu kommúnistar það af ofurkappi, að þessi háttur væri á hafður og lögðu mikla fæð á þá, sem þeir töldu því andviga.

Meginhluti þingmanna vildi þó ekki ljá þessu liðsyrði. Sogðu flestir sem satt var, að Íslendingar hvorki gæti sagt öðrum þjóðum strið á hendur nje háð styrjöld, en hefðu þegar stutt málstað bandamanna eftir því, sem þeir hefðu haft föng til.

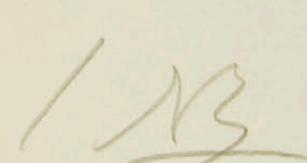
Kommúnistar vildu ihlutun Rússu um íslensk mál

Þeim, sem höfðu viljað knýja Ísland til striðspáttöku, þóttu þessi svör að vonum eigi fullnægjandi, og var Íslandi þess vegna ekki boðið að vera meðal stofnenda bandalags Sameinuðu þjóðanna.

Íslendingar höfðu af því hvorki tjón nje miska, þótt þeir vrðu eisini stofnendur þess bandalags. Hitt duldist engum, að annað lá að baki ákefðar kommúnista um striðsyfirlýsinguna en uppi var látið. Kom bá mórg um til hugar, að með henni hefði átt að fá Rússum samskonar átlu til ihlutunar um Íslandsmál eins og ætlað hafði verið með ábyrgðaryfirlýsingunni, sem kommúnistar vildu knýja fram 1941 og 1944.

Samkomulag náðist ekki um þetta vegna þess, að þjóðirnar þjár, sem sagt var að tryggja ætti, óttuðust, að þá tryggingu ætti að nota sem yfirvarp fyrir eina ábyrgðarþjóðina til að her-taka lönd þeirra. Eftir að Rússar höfðu samið við Þjóðverja 23. ágúst 1939, kúguðu þeir þessar þjár þjóðir til að láta sig fá herstöðvar í löndum þeirra. Var það gert undir því yfirvarpi, að annars væri yfirvofandi, að Englendingar og Frakkar bræti á þeim hlutleysi þeirra, með því í upphafi ófriðarins að ryðjast inn um dönsku sundin og siela eftir endilöngu Evrasalti, þar sem Þjóðverjar þá höfðu öll ráð. Herstöðvarnar notuðu Rússar síðan til þess að svipta þjóðir þessar sjálfstæði og innlima þær og lönd þeirra í Rússland.

Fyrir þá, sem vildu læra af revnslu annara og forðast á-gengni yfirlæggsamra stórvelda var þess vegna ekki gírnill, að sækjast eftir slíkri ábyrgðaryfirlýsingum, sem kommúnistar óskuðu eftir. Það mál datt því niður.

Kommúnistar vildu, að Ísland segði öðrum ríkjum strið á hendur

Kommúnistar fengu ekki ósk um sínum um þetta fullnægti, hvorki í sambandi við líðveldisstofnumina 1944, nje þingræðistjórnarmyndunina í október sama ár. Var þeim mun hægra að visa þessum kréfum a bug, sem vitað var, að um þess

Bjarni Benediktsson sagði, að á Íslandi mætti skjóta án miskunnar, að um við stórveldin og þorðu að velja á milli

Óhett er að fullyrða, að fyrir árið 1940 mundu fáir Íslendingar hafa viljað gera slikan samning við nokkra þjóð. Auðvitað voru meiri misjafnilega fljótir að átta sig á hinu breytta viðhorfi, en þó var hervarnarsamningurinn samþykktur með sámljóða atkvæðum allra þingmanna annara en fulltrúa kommúnista á Alþingi.

Bjarni Benediktsson:

Ísland gekk í hernaðarbandalag 1946 er það gerðist ein af sameinuðu þjóðunum

VIÐ udirbúninginn að stofnun bandalags Sameinuðu þjóðanna urðu margar greinar með stórveldunum. Um sama leyti kom og á daginn, að Rússar vildu ekki una því, að frelsi og lýðræði ríkti í næstu nágrannaríkjum þeirra til vesturs, heldur vildu þeir, að lönd bessi yrðu, þvert ofan í gerða samninga, leppríki Rússlands, aðeins með formlegu sjálfstæði en Sovjetkipulagi, alveg án tillits til óska þjóðanna sjálfra.

Bandaríkin biðja um herstöðvar

Allt varð þetta til þess, að ýmsir óttuðust, að heimsfriðurinn yrði ekki eins öruggur að afloknum hildarleiknum og menn höfðu vonað. Enda fóru þá flestar þjóðir, hver eftir sinni getu, að tryggja hag sinn „upp á gamla móðinn“.

Hinn 1. október 1945 snjeri Bandaríkjastjórn sjer til íslensku stjórnarinnar og óskaði þess, að í stað hervarnarsamningsins frá 1941, sem deila mátti um, hvenær falla skyldi úr gildi, yrði samið um, að Bandaríkin fengi hjer á landi herstöðvar til langa tíma.

Eftir að íslenska stjórnin hafði ihugað þetta mál vandlega og haft um það samráð við þingflokkana, svaraði hún því, að Íslendingar gætu ekki orðið við þessum óskum Bandaríkjastjórnar. Áttu sjer stað um þetta nokkur orðaskipti á milli stjórnanna, en þeim lyktaði svo, að Bandaríkjastjórn ljet málid kyrrt liggja.

Kommúnistar höfðu fyrir löngu markað þá stefnu sina, að þeir höfðu ekki á móti afskiptum sjerstakra stórvelda af málefnum Íslands, ef Sovjet-Rússland var í þeirra hóp, ella voru þeir hverskonar samningum við önnur stórveldi algerlega andvígir, þ. á. m. þessum.

Yfirlýsing Ólafs Thors

En þeir Íslendingar, sem eingöngu litu á hagsmuni íslensku þjóðarinnar, gátu heldur ekki orðið við þessum óskum stjórnar Bandaríkjamanna. Ólafur Thors lýsti 26. apríl 1946 stefnu Íslendinga rjettilega á þessa leið:

„Voldug vinabjóð hafði borð fram óskir við stjórn Íslands. Íslendingar áttu henni margt gott upp að unna og af henni þegið margvislega beina og ó-beina aðstoð á styrjaldarárunum. Og enn var þess að minnast, sem Íslendingar aldrei gleyma, að Bandaríkjamenn viðurkendu allra þjóða fyrstir skýlausum rjett okkar til að endurreisa lýðveldið og studdu okkur betur og drengilegar í lokapætti sjálfstæðisbaráttunnar en nokkur önnur þjóð. Bandaríkin voru því als góðs maklegar. En þegar þau beiddust þess, sem Íslendingar engum vilja í tje láta, var ekki hægt að segja

Hernaðarbandalag

Með þáttöku sinni í bandalagi Sameinuðu þjóðanna gerðust Íslendingar aðilar að hernaðarbandalagi Samkvæmt sáttmála Sameinuðu þjóðanna getur Öryggisráðið, ef eitthvert ríki ræðst á annað, og aðrar aðgerðir revnast ófullnægjandi, órivið til hernaðaraðgerða með lofti, flota og landher, eftir hví sem nauðsyn krefur, til að varðveisita eða koma á aftur heimsfriði og öryggi, sbr. 42. grein sáttmálan.

Í 43. örðin takast allir meðlimir hinna Sameinuðu þjóða á hendur, að láta Öryggisráðinu í tie, ef það krefst þess, samkvæmt sjerstökum samningi eða samningum, herlið, aðstoð og fríðindi, bar með talinn rjettur til yfirferðar, eins og nauðsvlegt er, til varðveislu heimsfriði og öryggisráðsins.

Í 45. grein segir, að meðlimir skuli ætið hafa reiðubúnar eigin loftthersveitir til sam-eiginlegra alþjóðlegra þvingunar aðgerða. Loks segir í 47. grein, að sett

Íslendingar vilja ekki erlendar herstöðvar á friðartínum

já. Í s'f'ru máli verða íslenskir hagsmunir einir að ráða“.

Ísland gengur í bandalagi Sameinuðu þjóðanna

Það eitt að neita Bandaríkjunum um herstöðvar hjer á landi, var auðvitað ekki nóg. Eftir var það megin verkefni, að tryggja landsmónum frið og varnir, ef til ófriðar kæmi, án þess, að nokkuð það væri látið af höndum, sem við engum vildum láta í tje.

Þrátt fyrir það bött samlyndi Sameinuðu þjóðanna væri þá þegar allstirt, bótti mönnum samt sem í samtökum þeirra fælist helsta vonin um, að friðum yrði haldið uppi, og þar væri helst að leita verndar fyrir smáþjóðirnar.

Þegar íslensku stjórninni barst vitneskja um, að Ísland ætti þess völ afarkostalaust, að gerast þáttakandi í bandalagi Sameinuðu þjóðanna, lagði hún bessvegna til, að svo yrði gert. Þing var kallað saman á miðju sumri 1946 til ákvörðunar um þáttöku í þessu bandalagi, og var hún samþykkt þar með yfir gnæfandi meirihluta atkvæða.

36 þingmenn greiddu atkvæði með þáttökunni, en aðeins 6 á móti: 5 Framsóknarmenn og Hannibal Valdimarsson. Allir kommúnistar, flestir Sjálfstæðismenn og Alþýðuflokksmenn en aðeins tveir Framsóknarmenn. Bjarni Ásgeirsson og Hermann Jónasson, greiddu atkvæði með því að ganga í bandalagi Sameinuðu þjóðanna, en aðeins 6 á móti: 5 Framsóknarmenn og Hannibal Valdimarsson. Allir kommúnistar, flestir Sjálfstæðismenn og Alþýðuflokksmenn en aðeins tveir Framsóknarmenn. Bjarni Ásgeirsson og Hermann Jónasson, greiddu atkvæði með því að ganga í bandalagi.

Skuli á stofn herforingjanefnd, til að gefa Öryggisráðinu að stoð og ráðleggingar um öll þau mál, sem varða hernaðarþarfir þess.

Afneitun hlutleysistefnunrar enn ítrekuð

Eftir sáttmálanum er ótvírætt, að hlutlevsi einstakraríkja kemur ekki til greina, heldur eru þau skyldug til að aðstoða Öryggisráðið við varðveislu friðar og öryggis í heimnum.

Íslendingar höfðu að vísu á árinu 1941 yfirgefíð hlutleysistefnuna. Sú ákvörðun var enn ítrekuð með þáttöku í bandalagi Sameinuðu þjóðanna. Það skildu Íslendingar jafnt sem aðrir.

Sviss, sem er eina ríkið, er þrátt fyrir allt hefur ekki viljað hversa frá hlutleysisstefnunni, sýndi skilning sinn á þessu í verkinu þar sem það neitaði að ganga í bandalag Sameinuðu þjóðanna, vegna þess að slíkt væri ósamrýmanlegt hlutleysi landsins.

Ísland aðili hernaðarbandalags

Íslendingar afneituðu ekki aðeins hlutleysinu með þáttöku sinni í bandalagi Sameinuðu þjóðanna, heldur gerðust þeir þá, eins og fyrr segir, aðilar hernaðarbandalags.

Síðar hafa sumir þeirra, er ákafastir voru í stuðningi við inngöngu Íslands í bandalag betta, hamrað á því, að Ísland mætti aldrei gerast aðili hernaðarbandalags. Það var fullseint sjeð, því að þá hefðu þeir átt að berjast á móti þáttöku Íslands í þessu viðtækasta hernaðarbandalagi, sem stofnað hefur verið og sagan kann frá að greina.

Hitt er annað mál, að þáttaka Íslands í þessu hernaðarbandalagi sem öðrum, hlaut að verða með nokkrum sjerstökum hætti, þar sem Íslendingar eru vopnlaus þjóð og frábitin öllum hernaði. En þeim mun meira reið Íslendingum á, að tryggja sig með samningum við aðra. Enda hlaut landið án slikra samninga að biða sem óvarin bráð fyrir fyrsta árasaríki.

Af því að Íslendingar skildu þá hættu gengu þeir í bandalagið.

Yfirlýsing utanríkismálanefndar

Utanríkismálanefnd, sem fjall að um málið á þinginu 1946, segir í þessi ófriðartímu.

„Íslendingar eru reiðubúnir,

sínu, og munu beita sjer gegn því að þær verði veittar.“

Með þessum fyrirvara ætlaði nefndin auðvitað ekki að koma í veg fyrir, að herstöðvar yrðu látnar á ófriðartínum. Ef menn hefðu ætlað að neita sliku var þátttaka í bandalaginu gersam-lega þýðingarlaus.

Hitt óttuðust menn, að vegna þess að Ísland gæti ekki látið annað í tje, yrði herstöðva krafist á friðartínum og á það vildu menn alls ekki fallast.

Þessi sjerstaða Íslendinga var virt og tók Ísland því sæti meðal Sameinuðu þjóðanna haustið 1946. Höfðu menn með því tryggt frið og öryggi landsins eins vel og þá var frekast mögulegt og töldu þessvegna, að sjálfss. Íslendingar eru eindregið andvígir herstöðvum í landi una.

Bjarni Benediktsson:**- AFURÐASALAN -**

PAÐ eykur mjög á öryggi þjóðar og tryggir raunverulegt sjálfstæði hennar, að markaðir fyrir afurðir hennar sjeu sem allra viðast.

Íslendingar hafa stundum orðið fyrir þungum búsfjum af því, að markaðir fyrir aðalframleiðsluvörur þeirra hafa verið ótryggir og jafnvel lokast skyndilega með öllu. Allar íslenskar ríkisstjórnir hafa þess vegna keppt að því, að afla nýrra markaða fyrir framleiðsluvörur landsmanna.

Áki Jakobsson og afskipunarmaðurinn

Eina tilraunin, sem gerð hefur verið til að binda viðskipti Íslendinga með óeðlilegum hætti við eina þjóð, var gerð af Áki Jakobssyni, er hann var aðatvinnumálaráðherra og vildi seilast til yfirsíðor Útflutnings sjávarafurða.

Með samningum þeim, er Áki Jakobsson hóf við Rússann Semenov haustið 1946, var stefnt að því að beina mestum hluta af útflutningi Íslendinga til Rússlands, enda ljet Semenov í það skína, að í Rússlandi væri mikill markaður fyrir flestar framleiðsluvörur Íslendinga og verðið mundi yfirléitt verða ákveðið að vild Íslendinga.

Ekkert varð úr þessum draumsjónum Áki Jakobssonar, því að gagnsemjandi hans reyndist hafa ófullnægjandi umboð. — Hann hafði verið sendur hingað til að taka á móti fiski, er Rússar höfðu keypt hjer á landi og hafði því umboð sem fisk-afskipunarmaður. Rússneska sendiráðið tók berum orðum fram, að maðurinn hefði ekker umboð til viðskiftasamninga.

Hættulegt að verða einum of háður

Auðvitað er Íslendingum mikil nauðsyn að hafa góð verslunarviðskipti við Rússu, eins og sem allra flestar aðrar þjóðir. Verslunarsamningarnir 1946, á meðan Ólafur Thors var utanríkisráðherra, og 1947 í tið núverandi ríkisstjórnar sýna og, að ekki stendur á íslenskum stjórnarvöldum um að gera verslunarsamninga við Rússland, ef kostur er á.

Íslendingar hafa og æ ofan í æ síðan leitað eftir samningum við Rússu, þó að þeir hafi ekki komist á. Jafnfávislegt væri, ef Íslendingar vildu alls ekki semja við Rússu, eins og ef þeir vildu byggja alla afkomu sina á samningum við þá eina.

Hættan, sem slikt er samfara, sást glögglega af yfirlýsingunni, sem birt var í Pravda 31. desember 1948, þar sem tilkynnt var, að viðskipti Rússlands við Júgóslavíu skyldu á árinu 1949 aðeins verða einn áttundi hluti þess, sem var 1948, einungis vegna þess, að rússnesku stjórninni likaði ekki stjórnmalstefna stjórnarinnar í Júgóslavíu.

Afla verður markaða sem víðast

Eitt af viðfangsefnunum í afurðasölunni er að koma í veg fyrir, að Ísland verði um viðskipti svo háð nokkru einu landi, að það með slíkum ráðstöfunum og Rússland beitti Júgóslavíu geti ógnað afkomu landsmanna.

Fiskveiðaukning**Rússa**

Viðskiptasamningstilraunir Áki Jakobssonar fyrir milligöngu afskipunarmaðurinnar Sem enovs, voru að vísu óvenjulega óhönduglegar. Þær voru hins vegar einn þáttur þeirrar markvissu viðleitni kommúnista, að gera Íslendinga sem allra háðasta tilraunum fyrir austan járnþjald.

Auðvitað segja kommúnistar ekki berum orðum, að þetta sje tilgangur þeirra, en hann leynist ekki. Að yfirkjósastæðu hafa þeir t. d., að í löndunum austur þar búi engar fiskveiðabjóðir, og þess vegna mundu þær verða fáanlegar til þess að kaupa mikið af þeim fiski, er þær þurfa að halda, af Íslendingum, ef rjett væri að farið.

Sannleikurinn er þvert á móti sá, að fáar eða engar þjóðir hyggja á jafn stórkostlega aukningu fiskveiða sinna eins og Rússar. Segir í lögunum um hina nágildandi 5 ára áætlun bá, sem sett voru í mars 1946, orðrjett á þessa leið, en frásögn um þau barst hingað til lands um svipað leyti og Áki Jakobsson var að semja við Semenov:

„Árið 1947 skal hafa náð sama veiðimagn og fiskafurðarframleiðsla og fyrir strið, og árið 1950 á veiðin að vera orðin 1,5 sinnum, framleiðslan á frystum fiski 1,8 sinnum og framleiðslan á frosum fiskiflökum 3 sinnum það sem var fyrir strið. Auka skal mjög veiðar við norðurströndina“.

Ennfremur:

„Endurreisa skal fiskiflotann og stækka hann miðað við það, sem hann var fyrir strið. Taka skal í notkun á þessum 5 árum 150 fiskitogara, byggja 13 fiskiniðursuðuverksmiðjur og 30 kælihús.“

Samkvæmt sömu lögum á fiskaflinn árið 1950 að vera orðinn nálega 2,2 millj. tonna. — Hafa Íslendingar sjeð nokkurn árangur þessarar viðleitni Rússu í hinum miklu sildveiðileiðöngrum þeirra hingað til lands ár eftir ár.

Það er þess vegna engin furða þó að treglega hafi gengið um sölu fiskafurða Íslendinga í Rússlandi.

Árangurslaus sölutilraun í Pólland

Sömu sögu er að segja um tilraunir til að selja ísfisk til Pólland.

I skýrslu íslenska sendiherrans um samninga við Póllerja haustið 1946 segir, að strax hafi komið í ljós á fyrsta fundinum,

að tilgangslaust var að reyna að selja þangað ísfisk, og höfðu þó sendimenn Áka Jakobssonar, þeir Ársæll Sigurðsson og Helgi Zoëga, þá dvalið í Póllandum um hálfs árs skeið með annars til að selja ísfisk.

Allar síðari tilraunir um sölu á ísfiski til Póllandar hafa algerlega misheppnast, enda eru Póllerjar sjálfir mikil fiskveiðabjóð og fiskútflutjendur.

Erfiðleikar á áburðarsölu

Kommúnistar hafa sagt þjóðinni rangt til um fleira en markaðsmöguleika fyrir fiskafurðir okkar Íslendinga í Austur-Evrópu.

Nú nýlega hafa málögnum þeirra fullyrt, að austur þar mundi mikill markaður fyrir tilbúinn áburð. Sannleikurinn er sá, að um það bil, sem áburðaraverksmiðja mun verða komin upp hjer á landi, hafa Póllerjar, Sovjetrikin, Ungverjaland og rússneska hernámssvæðið í Pýskalandi ákveðið að framleiða miklu meira af tilbúnum áburði en nota þarf í þessum löndum sjálfum. Tjekkóslóvakía, þar sem fullyrt er, að mikill markaður eigi að vera fyrir slíka framleiðslu, ætlað einnig að framleiða allar sínar þarfir sjálf.

Eina landið í Evrópu, sem verulega þarf á innflutnum tilbúnum áburði að halda, er hins vegar Spánn, sem kommúnistar fram að þessu hafa ekki látið sjerlega liklega um skipti við.

„Ekki vandi ráðstjórnarinnar“

Um Austur-Evrópuríkin er það á sama veg og önnur ríki í Evrópu. Þar er nokkur markaður fyrir sumar íslenskar afurðir. Þann markað verður að reyna að fá. En auðvitað verða Íslendingar að vera þar samkeppnisfærir með svipuðum hætti eins og hvarvetna annarsstaðar, ella dragast þeir óhákvæmilega aftur úr.

I skýrslu samninganeftnarinnar við Rússu 1947, en hún er m. a. undirrituð af Ársæli Sigurðssyni fyrrv. formanni Sózialistafjelags Reykjavíkur og númerandi frambjóðanda þeirra í Reykjavík, segir orðrjett:

„Sömdum við sjerstaka grein argerð til þess að sýna fram á, að þetta verð yrðum við að fá ef ríkissjóður ætti ekki að bera skarðan hlut frá borði. Ekki hafði þetta mikil áhrif á viðsemjendur okkar. Þeir sögdust sem góðir kaupmenn gera kaupin þar sem þau væru hágkvæmust. Við yrðum að vera samkeppnisfærir í verði, ef við vildum selja varning okkar. Verðlagið á Íslandi þótti þeim vera vandi stjórnarinnar þar en ekki Ráðstjórnarinnar í Moskva.“

Petta eru eðlileg sjónarmið og þessi óvinnun um samningum um sölu árinni 1949, hvar sem þeir vilja selja afurð-

ir sínar. Það er hinsvegar nóg-samlega kunnugt, að verðlag hjer innan lands hefur á síðari árum verið hærra en góðu hófi gegnir. Hefur það neytt stjórnarvöldin til að gera margskonar ráðstafanir innan lands i því skyni, að útflutningsverslun landsins stöðvist ekki, og þátt fyrir þær ráðstafanir hefur orðið mun erfiðara að selja afurðirnar, vegna hins háa verðlags, en ella hefði verið.

Nýir markaðir á meginlandinu

Þegar á þetta er litið verður að viðurkenna, að mjög vel hefur tekist um öflun nýrra markaða. Enda sýnir athugun þess máls, að því fer fjarri, að stjórn völdin hafi viljað koma í veg fyrir eðlileg viðskipti við Austur-Evrópu, eða meginland álfunnar í heild.

Árið 1946 var útflutningurinn til Póllandar innan við 1 millj. ísl. króna. Árið 1947 nam hann 4,6 millj. kr. og síðastliðið árnam útflutningurinn 8,2 millj. kr. og á þessu ári hefur verið samið um sölu á íslenskum afurðum til Póllandar fyrir a. m. k. 10 millj. króna.

Útflutningurinn á íslenskum afurðum til Tjekkóslóvakíu nam 1946 8,5 millj., 1947 14,1 millj. kr. og 1948 29,7 millj. kr.

Til Hollands nam útflutningurinn 1946 tæpum 3 millj. kr. Árið 1947 varð hann 6 millj. króna og árið 1948 34,7 millj. króna.

Til Frakklands var útflutningurinn 1946 8,7 millj. króna, árið 1947 12,2 millj. króna og 1948 16,8 millj. króna.

Síldveiðibresturinn og erfíðleikar á sölu frysta fiskjarins með því verði, sem ráð hafði verið gert fyrir, hefir torvaldað útflutning til þessara landa á þessu ári, eða a. m. k. seinkað honum, en ríkisstjórnin hefur gert allt, sem í hennar valdi hefur verið til að greiða fram úr þessum málum.

Pýskaland

Mesta þýðingu hefur þó, að árnum 1948 og 1949 hefur tekist að opna markað i Pýskalandi á ný fyrir ísfisk. Er óhætt að fullyrða, að ef svo giftu samlega hefði ekki til tekist, mundi nýsköpunarflokkinn hafa orðið að liggja í höfn um langar stundir, vegna þess að ekki hafði verið hægt að selja framleiðslu hans. Er og vitað, að vegna þess að með sölunum í Pýskalandi var ljett á markaðinum í Englandi, hefur verðlag í Englandi haldist mun hærra en ella hefði orðið.

Á árinu 1948 voru sold i Pýskalandi 60.000 tonn af ísfiski fyrir 41,7 millj. króna og á þessu ári var gerður samningur um sölu á 67.000 tonnum.

Allt þetta sýnir, að íslenska ríkisstjórnin númerandi, hefur sama veg eins og allar fyrri ríkisstjórnir, lagt á það mikil kapp, að sifla íslenskum afurðum markaða sem viðast og tekist það vonum framar.

Bjarni Benediktsson:**Útanríkismál 14**

ÝMSIR ÞÆTTIR UTANRÍKISMÁLA

Fyrirkomulag utan- ríkisþjónustunnar

Að undanföru hefi jeg reynt að gera grein fyrir ýmsum helstu þáttum utanríkismála Íslands og hefi þar einkum drep- ið á tryggingu sjálfstæðisins, öryggismálín og viðskiptamál.

Auðvitað eru ýmis fleiri at- riði, sem ástæða væri til að ræða um, svo sem þátttaka Íslands í margskonar milliríkja- samstarfi, menningarmál, fyrirkomulag utanríkisþjónustunnar og ýmislegt fleira.

Samvinna Norðurlanda

Þátttaka Íslands í samstarfi Norðurlanda væri t. d. freltari umræðu verð. Að þessu sinni verður að nægja að benda á, að frændsemi og svipuð menning tengir Íslendinga nánari böndum við Norðurlandahjóðirnar en aðrar þjóðir. Hagsmunatengsl eru hinsvegar munni milli Íslands annarsvegar og Danmerkur, Noregs og Svíþjóðar hinsvegar, en eru á milli hinna þriggja síðartöldu sín á meðal, sem auk þess hafa öll nær hið sama tungumál og margháttáða líkingu um flest.

Ísland og Finnland hafa að ýmsu sjerstöðu í hinni norrænu samvinnu. Engu að síður er æskilegt, vegna þessara þjóða sjálfra og vegna norrænu þjóðanna allra, að frændsemi og menningar-tengslunum sje hald ið við. Kemur það og glögglega fram á alþjóðavettvangi, að ósjálfrátt teygjast Íslendingar frekar til samstarfs við þessi riki en önnur.

Bjarni Benediktsson:

Samningurinn um Keflavíkurflugvöll haustið 1946 var íslendingum hagkvæmur

HERVARNARSAMNINGURINN frá 1941 var tvímælalaust í samræmi við hagsmuni Íslendinga, þegar hann var gerður, og einstök atriði hans svo hagkvæm sem vænta mátti eftir atvikum öllum.

Óvenjuleg aðferð

En aðferðin við samningsgerðina var óvenjuleg og ákvörðun um hann þurfti að taka svo skýndilega, að mjög skammur tímí var til stefnu.

Hermann Jónasson, þáverandi forsætisráðherra, gerði samninginn án vitundar utanríkismálanefndar og alþingismanna, en einungis með samþyki ríkisstjórnarinnar og þeirra manna, er sjerstaklega voru kallaðir til.

Samningurinn var ekki lagður fyrir Alþingi fyrr en her Bandaríkjanna var kominn hingað og aldrei var hann ræddur í utanríkismálanefnd.

Þeir, sem samninginn undirbjuggu og fjölluðu um hann, athuguðu að vísu öll málatriði svo vel sem þeir máttu. En það liggur í hlutarins eðli, að þeir gátu þá eigi á örskammri stundu sjeð fyrir öll tilvik og þessvegna var sumt í samningnum óljósara en skyldi.

Öljós ákvæði hervarnarsamningsins

Menn gerðu þá ráð fyrir, að ófriðnum lyki með friðarsamningum skömmu eftir að bardagar hættu. Svo hafði verið í þeim styrjöldum, er menn höfðu í huga, og rendi þá ekki grun í, að annar háttur yrði hafður að afloknum þessum ófriði.

En á daginn kom, að friðarsamningum var frestað, og hafa sumir jafnvel talað um, að sa frestar mundi standa um áratugi. Vist er, að enn er naum ast byrjað á undirbúningi friðarsamninga við Þýskaland og Japan.

Í hervarnarsamningnum var sagt, að Bandaríkin skuldu fara brott af landinu með herafla sinn að ófriðnum loknum. Þetta mátti skilja á two vegu. Íslendingar töldu að miða bæri við sjálf vopnaviðskiftin, en Bandaríkjumenn bentu á að ófriðnum væri ekki lokið fyrir en friðarsamningar væri gerðir.

Rússar tryggja aðflutningaleiðir sínar

Sviðuð spurning hefur vaknað í Austur-Evrópu, þar sem Rússar hafa heri í þeim löndum, sem flutningaleiðir þeirra til Austurrikis og Þýskalands liggja um. Er þar óumdeilt, að þeir skuli eigi verða með heri sína á brott fyrir en hernámi þeirra í Austurrikis og Þýskalandi lýkur og friðarsamningar eru undirritaðir.

Óvist var með öllu, hvernig því mundi lykta, ef Íslendingar hefðu af þessum sökum hafið kærur á hendur Bandaríkjum. En vist var, að það mundi

verða til að draga landið enn frekar en áður inn i deilur stórveldanna. Var því ólíkt skynsamlegra og betur í samræmi við hagsmuni Íslands að leiða þenna ágreining til lykta með friðsamlegu samkomulagi, heldur en að láta hann verða til varanlegs fjandskapar.

Óskinni um herstöðvar var eytt

En heim mun mikilsverðara var það fyrir Ísland, að ljúka þessu máli sem fyrst, bar sem Bandaríkin höfðu farið þess á leit, að fá hjer langæar herstöðvar.

Þó að Íslendingar svnuðu þeirri málaleitun eindregið, var þess eigi að dyljast, að mörg ríki voldugri en Ísland höfðu orðið að þola slíkar búsfjjar af sterkari nágrönnum. Mega það heita einsdeimi, að stórveldi uni því, að þessháttar málaleitun þess sje höfð að engu og noti sjer a. m. k. ekki ítrasta formlegan rjett til dvalar á þeim stöðvum, er það alveg nýlega

hefur óskað að fá til mjög langtíma. Af þeim sökum var mjög mikilsvert, að sem fyrst fengist úr því skorið, að slíkar ráða-gerðir væru úr sögunni, og ákvæðin tímamörk væri sett fyrir dvöl erlends herliðs í landinu.

Samhliða því, sem sjálfsgat var, að vísa á bug kröfum um erlendar herstöðvar og alla þá íhlutun, er skert gæti sjálfstæði landsins og fullveldi, var hitt einsætt, að Íslendingar urðu, sem aðrar bjóðir, að taka sann-gjarn tillit til rjettmaðra óska og þarfa annara, svo sem löngu er viðurkennt i skiptum allra síðaðra þjóða.

Þýding Keflavíkur-flugvallar

Nú standur svo á, að Ísland er mikilsverður áfangi á flugleiðinni yfir norðanvert Atlans haf. Kemur öllum saman um, að hagkvæmast sje að láta ýmsar tegundir flugflutninga fara yfir Ísland. Hitt er og óumdeil-anlegt, að öryggi allra flug-ferða á þessum leiðum verður miklum mun meira, ef fullkominn flugvöllur er á Íslandi, svo að þar megi lenda í neyðartil-fellum.

Óumdeilanlegt er, að mjög aukin hættu er færð yfir Ísland, ef aðeins einn millilanda-flugvöllur er starfræktur hjer á landi og hann inni í sjálfrí höfuðborginni. Ef til ófriðar kæmi, mundi slikt óumflýjan-legala stofna íbúum höfuðstaðarins í mur meiri hættu en ef sá flugvöllur landsins, sem hent á friðartínum.

astur er til lendinga í milli-landaflugi, er annarsstaðar á landinu en inni í miðri höfuðborginni.

Á stríðsárunum bviggðu Eng-lendingar Reykjavíkurflugvöll en Bandaríkjumenn Keflavíkurflugvöll. Reykjavíkurflugvöllur liggur mun betur við en hinn til fullnægingar þörfum Íslendinga og rekstur hans er viðráðanlegur fyrir íslenska ríkið.

Íslendingar þurfa hinsvegar ekki sjálfrir mikið að halda á Keflavíkurflugvelli, og umbætur á honum, rekstur og viðhald fer langt fram úr fjárhagsgetu íslenska ríkisins.

Alþingi samþykkir samninginn

Allar þessar staðreyndir og ýmsar aðrar leiddu til þess, að Íslendingar töldu rjett að semja um tímabundin og takmörkuð rjettindi Bandaríkjastjórnar til afnota af Keflavíkurflugvelli, gegn því, að Bandaríkjumenn fær strax brott af landinu með herafla sinn.

Pegar málið var lagt fyrir Alþingi haustið 1946 var meiri hluti þingmanna því sammála, að samið skyldi um Keflavíkurflugvöllin á þenna veg. Allir Sjálfstæðismenn, tæpur helmingur Framsóknarmanna og fyrrv. formaður Framsóknar, Jónas Jónasson voru samningum samþykkir. Allir kommunistar, rúmur helmingur Framsóknar með núverandi formann flokksins, Hermann Jónasson, i broddi fylkingar, og tveir Alþýðuflokksmenn voru samningum andvígir. Einn Alþýðu-flokksmáður sat hjá.

Andstöðumennirnir játa, að á Keflavíkur-flugvelli er engin herstöð

Pegar samningurinn var gerður var það helst haft á móti honum, að samkv. honum yrði Keflavíkurflugvöllurinn dulbúin herstöð. Öll þau hundruð Íslendinga, sem bar hafa unnið, og þær ótoldu þúsundir, sem völlinn hafa skoðað, hafa sannfærst um það með eigin augum, að á vellinum eru engin hervirkir. Völlurinn er friðsam-leg flugstöð á fjölfarinni sam-gönguleið og þar dvelja hvorki hermann nje eru þar geymdar neinskonaar vígvjelar.

Ýmsir helstu andófsmenn samningsins, sem stóðu að stúdentafundi 2. janúar 1949, neyddust og til þess að viðurkenna þessa staðreynd, þar sem samþykkt þeirra játar, að Íslendingar hafi aldrei veitt erlendum ríkjum herstöðvar hjer til, skatta og tolla.

Gjaldmugun

Keflavíkurflugvelli er aldrei hægt að forðast með öllu smygl, gjaldeyrirbrask og svartamarkað; alveg hið sama á sjer t. d. stað í flestum höfnum hjer á landi og annarsstaðar, bæði hjá útlendum mönnum og innlendum. En íslensk yfirvöld hafa gert allt, sem í þeirra valdi standur, til að koma í veg fyrir þetta og hafa fulltrúar Bandaríkjastjórnar hjer á landi veitt til þess allan þann atbeina, er þeir mega, varðandi Keflavíkurflugvöll. Þeim, er hafa í frammi söguburð um þetta, væri og ólíkt nær að segja yfirvöldunum frá ákvæðnum dænum, er þeir hljóta að byggja á söguburð sinn, en að vera með almennit skraf, sem enga stod veitir.

Góðvildin heilladrýgst

Alkunnugt er, að þegar menn af ólíku þjóðerni dvelja saman um hríð, verður oft hætt við ýmiskonar erfiðleikum í sam-búð, krit og misskilningi. Svo fer jafnvel, þótt allir tali sama mál, eins og t. d. Bretar og Bandaríkjumenn, hvað þá ef tungumál eru ólik.

Illviljaðir menn reyna að sjálf sögðu að auka á þessa erfiðleika, þegar þeir birtast á Keflavíkurflugvelli. Hafa þeir þá stundum hlaupið hrápalega á sig, svo sem sannaðist um klámmynndasöguburð kommúnist. En auðvitað láta slíkir menn sjer ekki segjast, þótt þeir sjeu staðir að óheilindum, heldur magna einungis áróður sinn.

Góðvilaðir menn reyna aftur á móti að bæta úr ágöllum og læra af því, sem miður fer, til að koma í veg fyrir, að það endurtaki sig.

Mátturinn ekki láttinn ráða

Hvað sem minni háttar atriðum líður er óhætt að fullyrða, að Keflavíkurflugvallarsamningurinn var í heild Íslendingum mjög hagkvæmur.

Er áreiðanlega erfitt að nefna mörg dæmi þess, að deila, sem upp var komin um þýðingar-mikil mál milli mesta stórveldis heimsins og hins minsta smá-ríkis hafi leyst svo smáríkinu í hag, sem gert var með samningum þessum milli Bandaríkjanna og Íslands haustið 1946.

Ástæðan til þess var sú, að þar hjeldu á af beggja hálfu góðvilaðir menn, sem litu á beggja nauðsyn og ljetu sann-girnina ráða meira en máttinn,

Úr ágöllum ber að bæta

Sumir reyna að breiða út, að íslensk lög gildi ekki á Keflavíkurflugvelli og Bandaríkjumenn hljóti ekki refsingar fyrir lögþrot sin þar að íslenskum lögum. Allt er þetta tilhæfu-laust, enda hafa ýmsir Bandaríkjumenn verið dæmdir þar fyrir brot á íslenskum lögum og er með mál þeirra farið á alveg sama veg og annara manna hjer á landi. En auðvitað verður að taka tillit til þeirra sjerákvæða, sem hafa verið sett, að plega um innflutning, skatta og tolla.

Þeir sem svo standur á, og á

Bjarni Benediktsson:

Utanríkismál 8

Aðdragandi Atlantshafs-sáttmálans

EF STÖRF bandalags Sameinuðu þjóðanna hefðu tekist svo sem vonir stóðu til, myndi friði og öryggi í heiminum hafa verið borgið um ófyrirsjáanlega framtíð.

En þetta hefir farið á alt annan veg. Öll störf Sameinuðu þjóðanna hafa mjög lamast af ósamlyndi stórveldanna. Þessa hefir mjög gætt á allsherjarþingum bandalagsins. — Þau hafa meira og meira snúist upp í áróður og umræðufundi, en ekki heppnast að afgreiða þau efni, er mestu málí skipti.

Máttleysi öryggisráðsins

Hefir á þingunum glögglega komið fram klofningur, annars vegar milli Rússlands og lepprikja þess bak við járntjaldíð, og hinsvegar flestra eða allra annara ríkja. Mundi þó sök sér um ágreininginn á allsherjarþingunum, ef hans gætti ekki einnig í öllum öðrum stofnum Sameinuðu þjóðanna og þar með öryggisráðinu.

Á allsherjarþingunum ræður afl atkvæða, enda hafa þau þing ekki úrslita ákvörðunarvald í hinum þýðingarmestumálum, heldur aðeins tillögueda ábendingarjett. Allar hinrar þýðingarmeiri ákváðanir ber að taka í öryggisráðinu, en þar verður lögleg samþykkt ekki ger, ef eitthvert stórveldanna greiðir atkvæði á móti. Hefir þetta orðið til þess að lama og gera starfsemi öryggisráðsins lítilsvirði.

Rússland eitt hefir beitt neit unarvaldi sínu í 30—40 málum og þar með hindrað löglega ákvörðun og þá helst, þegar hennar hefir mest verið þörf.

Eitt af helstu verkefnum öryggisráðsins er gæsla friðarins og þar með beiting þess valds, er Sameinuðu þjóðirnar hafa sem hernaðarbandalag.

En reynslan hefir fært ríkjunum heim sanninn um, að þau geta ekki átt öryggi sitt undir svo máttlausri stofnun sem öryggisráðinu eða bandalagi Sameinuðu þjóðanna yfirleitt.

Kommúnistar undiroka Tjekkóslóvakíu

Ótti hinna friðsömu þjóða jökst mjög, þegar kommúnistar hrifsuðu til sín völdin í Tjekkóslóvakíu. Allir vissu, að þar voru utanaðkomandi öfl að verki. Kommúnistar óttuðust úrslit þingkosninga og vildu þess vegna koma í veg fyrir þær. Þess vegna fengu þeir styrk utan að til að knýja forseta landsins, Benes, og ríkisstjórnina, til að afsala kommúnistum öll völd í hendur.

Það fór ekki leynt, að hjer var um nauðungarverk að ræða. Enda sagði Benes af sjer áður en hann átti að undirrita hina nýju stjórnarskrá. En vinur hans Mazaryk var annað hvort myrtur eða framdi sjálfsmorð. vegna þess að hann vildi ekki ganga kommúnistum á hönd.

Prátt fyrir það þótt engum dyldist, hvað hjer var að ger-

ast, gátu Sameinuðu þjóðirnar, allsherjarþing eða öryggisráð, ekkert að gert. Völd Rússa innan þessara stofnana voru svo mikil, að þeir gátu fyrirsjáanlega komið í veg fyrir allar samþykktir, er nokkra þýðingu hefði í þessum efnunum.

Ótti hinná friðsömu lýðræðisþjóða

Þégar hinar friðsömu lýðræðisþjóðir í Vestur-Evrópu sáu þetta og hugleiddu, að Kom inform kynti stöðugt undir innrás kommúnista í Grikkland, sannfærðust menn um, að nýrra úrræða væri þörf.

Smárikin þrjú, sem nú eru kölluð Benelux, p.e.a.s. Belgia Holland og Luxembourg, leit uðu þessvegna samninga við Frakkland og England um varnarbandalag.

Áður fyrri höfðu þessi litlur ríki treyst á hlutleysið. Fyrir heimsstyrjöldina höfðu meira að segja Belgia og Luxemburg haft hlutleysistryggingu stórveldanna, svipaða og is-

lenskir kommúnistar hafa viljat að útvega Íslandi. En hlutleysi

þeirra var rofið strax og á reyndi 1914. Friðarvilji þessara briggja ríkja var samt svo mikill, að á milli heimsstyrjöldanna vildu þau alls ekki

blanda sjer í deilur stórveldanna og hjeldu fast við strang

asta hlutleysi fram í maí 1940, þangað til á þau var ráðist af Þjóðverjum.

Eyðilegging borga og mannvirkja og undirokun landanna um margra ára bil, kennið þjóðum þessum, að ekki tjáði að treysta á hlutleysisdrauminn.

Þess vegna höfðu einmitt þessi þrjú ríki forgöngu um stofnun varnarbandalags Vestur-Evrópuríkjanna.

Forysta Noregs meðal Norðurlandanna

Samhliða þessu hreyfðu Kanadamenn því, að Atlantshafsríkin, p.e.a.s., löndin við norðanvert Atlantshaf, ættu að stofna til varnarbandalags sín á milli innan ramma sáttmála Sameinuðu þjóðanna, svo sem heimilað er í 51. grein bandalagssáttmálans.

Tillaga þessi fjekk góðar undirtektir í Bandaríkjum og hjá þeim ríkjum, er þegar höfðu bundist samtökum um stofnun varnarbandalags Vestur-Evrópu. Umræður um stofnun Norður-Atlantshafsbandalagsins hófust upp úr þessu.

Af Norðurlandaríkjum höfðu Norðmenn forystu um þátttökum í bandalaginu. Enda höfðu þeir orðið verst úti í

siðasta striði, sýnt mestan kjark og frelsisást en vildu forðast svipaðar hörmungar á ný.

Svo sem menn vita urðu bandalagsríkin að lokum 12,

p.e.a.s. Beneluxlöndin þrjú, Frakkland og England, Kanada, Bandaríkin, Ítalía, Portugal, Noregur, Danmörk og Ísland.

Engum brýnni nauðsyn en Íslandi

Öll þau ríki, sem gerðust að ilar bandalagsins, töku þá ákvörðun af brýnni nauðsyn.

— Ekkert þeirra átti þó meira undir að friður hjeldist á þessum slóðum en Ísland. Hernaðarbýðing Íslands er ótvíræð, og landsmenn sjálfir eru með öllu ófærir til að verja landið. Ef ekki var að gert, lá landið því opind fyrir árás, ef til striðs kæmi.

Freistaing árásarþjóðar til að hremma landið hlýtur að verða því meiri sem siður eru likur til að landið verði varið, ef á reynir.

Fáir eða engir treystu sjer til að neita hernaðarbýðingu landsins, og flestir játuðu, að landið hlýti að dragast inn í ófrið, ef meiriháttar styrjöld brytist út á ný.

En því var halddið fram, að svo mikil að eiri í húfi og afleiðingar svo óvissar, að betra væri að hafast ekkert að og treysta forsjóninni, heldur en að reyna að ráða fram úr málunum sjálfur.

Fáir eða engir treystu sjer til að neita hernaðarbýðingu landsins, og flestir játuðu, að landið hlýti að dragast inn í ófrið, ef meiriháttar styrjöld brytist út á ný.

En því var halddið fram, að svo mikil að eiri í húfi og afleiðingar svo óvissar, að betra væri að hafast ekkert að og treysta forsjóninni, heldur en að reyna að ráða fram úr málunum sjálfur.

Afskiptaleysi hlaut að auka hættuna

Með þessu var auðsjáanlega mjög aukin hætta færð yfir landið. Ef árásarþjóð hefði færi á að hremma Ísland og búi um sig í skyndi í upphafi styrjaldar, án þess að að væri gert, hlýti slikt að auka freistingu æfintýramanna til ófriðar.

Hin styrka aðstaða, sem þeim skapaðist, með að geta notað Ísland sem skammbýssu eða rýting, er otað væri gegn Bretlandi og Bandaríkjum, var svo mikilsverð, að þeir mundu leggja mikil i sölurnar til að ná henni.

Afskiptaleysi Íslendinga um þessi mál gat þess vegna beinlinis leitt til þess, að auka hættu á allsherjarófriði, sem ekki mundi siður bitna á þeim heldur en öðrum. Jafnframt var að því stefnt, að sögn eins af hlutleysipostulunum,

sjera Sigurbjörns Einarssonar, að helmingur landsmanna mundi missa lifið í þeim átökum, er verða mundu um landið, ef á

þegar veg hefði Reykjavíkflotið

sofandi að feigðarósi.

Bjarni Benediktsson:**Utanríkismál 9**

Öryggi landsins er uppi-staða sjálfstæðisins

EITT af því, sem helst var lands i Atlantshafssbandalaginu var, að slikt mundi brjóta í bága við sjálfstæði landsins.

Varnarleysi grefur undan sjálfstæðinu

Sjaldan hefur meiri fjarstæða verið sögð. Ein helsta skylda hvers sjálfstæðs ríkis er einmítt sú, að halda uppi vörnum í landi sinu. Ef það er ekki gert á viðhlítandi hátt, er viðbúið, að slíkt ríki verði ekki viðurkent sjálfstætt.

Afleiðing þess getur orðið sú, að önnur ríki telji sjer óhjá kvæmilegt að hlutast til um málefni þess og taka yfirstjórn þess í sínar hendur.

Petta hefur margoft komið fram gegn ýmsum ríkjum áður en Ísland varð sjálfstætt. Það er einnig skiljanlegt, þegar á það er litið, að varnarlaust land skapar hættu og öryggisleysi fyrir nágranna sína. Árásarriki getur auðveldlega hremmt því líkt land fyrirhafnarlítioð eða -laust, og notað það síðan sem anddyri eða stökkpall til árásá á friðsamlega nágranna.

Af þessum ástæðum er það einn helsti þáttur sjálfstæðismáls hvers ríkis, þ. á. m. Íslands, að sjá því fyrir hæfilegum vörnum.

Íslendingar verða að tryggja sig með samningum við aðra

Aðstaða Íslands er hinsvegar óneitanlega sjerstök. Þó að Íslendingar vildu, gætu þeir ekki sjálfir varið land sitt svo, að gagni kæmi til nokkrar lengdar. Eina úrræðið er þess vegna það, að bindast samtökum við önnur ríki, um, að þau sameinist Íslendingum um varnir að fá viðunandi tryggingu fyrlandsins eða sjái fyrir þeim.

Petta var gert með hervarnarsamningnum 1941, við Bandaríkin. Hann fjell úr gildi, er Keflavíkursamningurinn var gerður í október 1946. Töldu menn sig þá sæmilega örugga af því að hernaðarákvæði sáttmála Sameinuðu þjóðanna voru komin í staðinn. En þau ákvæði hafa því miður hingað til reynst vera einbert pappírsgagn. — Forsenda fyrir starfshæfni bandalags Sameinuðu þjóðanna var samkomulag stórveldanna. Úr því að það samkomulag brást, var ekki neins skjóls að leita hjá Sameinuðu þjóðunum, ef til stórtakana kæmi.

Aðrar þjóðir, sem voru betur staddir um varnir sínar en Íslendingar, sáu og skildu þessar staðreyndir. Þess vegna efndu þær til Atlantshafssbandalagsins.

Sjerstaða Íslands

Pegar Íslendingar skyldu ið á þessu stigi, hvort ætlunin kveða á um þátttöku sína í því væri, að Íslendingar hervædd-bandalagi, var sú ákvörðun um sjálfir og skuldbindi sig til þeim mun auðveldari sem Íslendingar voru þá þegar

Sjerstaða Íslands trygð í Atlantshafssbandalaginu

þöru varnarbandalagi að vísu gagnslausu sem sje bandalagi Sameinuðu þjóðanna, og þar sem hervarnir landsins voru mál, sem Íslendingar á einhvern veg urðu að sjá fyrir, ef þeir með rjettu vildu teljast til sjálfstæðra þjóða.

Þess var auðvitað að gæta við meðferð málsins, að í sáttmálanum væri ekkert, sem gerði hann óaðgengilegan fyrir Íslendinga. Íslendingar hvorki gátu nje vildu verja sig sjálfir. Ennþá siður vildu þeir þó vinna það til, að hafa fastar herstöðvar hjer á landi á friðartínum, eða erlendan her að staðaldri í landinu. Menn óttuðust, að þó að slíkt e. t. v. kynni að leiða til aukins varnaröryggis, þá kynni það á hinn böginn að leiða til missis þess sjálfstæðis, sem menn um fram allt vildu vernda.

Erfitt úrlausnarefni

Því ber þess vegna ekki að neita, að lausn öryggismála Íslands og Íslendinga, er erfið. Venjulega er frumskilyrði lausnar þeirra inála það, að aðili vilji sjálfur nokkuð af mörkum leggja. Íslendingar treysta sjer hinsvegar hvorki til að verja landið sjálfir nje ljá landið á friðartínum til undirbúnings þess, að aðrir verji það.

Smæð þjóðarinnar gerði þetta skiljanlegt, en auðveldaði að sjálfssögðu ekki úrlausnarefnið. En þýðing landsins, ef til ófriðar kemur, er svo mikil og aðstæður allar slíkar, að þrátt fyrir þessa ördrugleika var hægt að fá viðunandi tryggingu fyrlandsins eða sjái fyrir þeim.

„Miðvikudaginn 5. janúar 1949, kom sendiherra Bandaríkjanna, Mr. Butrick á skrifstofu mína samkvæmt beiðni sinni.

„Miðvikudaginn 5. janúar 1949, kom sendiherra Bandaríkjanna, Mr. Butrick á skrifstofu mína samkvæmt beiðni sinni.

Erindi hans var að afhenda mjer minnisblað með frásögn um Norður-Atlantshafssbandalagið. Er jeg hafði lesið frásögnina sagði jeg, að afstaða Íslendinga til máls þessa mundi vera komin undir nánari vitnesku að vilja segja nokkuð um málförum þá fyrst í hug, án þess að vilja segja nokkuð um málförum.

Íslendingar skyldu ið á þessu stigi, hvort ætlunin kveða á um þátttöku sína í því væri, að Íslendingar hervædd-bandalagi, var sú ákvörðun um sjálfir og skuldbindi sig til þeim mun auðveldari sem Íslendingar voru þá þegar

Jeg ljet það þannig þegar frá upphafi koma ótvírátt fram að afstaða míni og annara til bandalagsins, mundi mótað af þessum atriðum.

Yfirlýsing**Bandaríkjastjórnar**

Óparft er að rekja gang þessa máls í einstökum atriðum. — Rjett er að minna á það, að í lok viðræðna okkar þriggja, Emils Jónssonar, Eysteins Jónssonar og míni, við utanríkisráðherra Bandaríkjanna og aðstoðarmenn hans í mars síðastliðnum, var þessu lýst yfir af hálfu Bandaríkjanna:

1) Að ef til ófriðar kæmi, mundu bandalagsþjóðirnar óska svipaðrar aðstöðu á Íslandi og var í síðasta striði, og að það mundi algerlega vera á valdi Íslands sjálfss, hvenær sú aðstaða yrði látin í tje.

2) Að allir aðrir samningsaðilar hefðu fullan skilning á sjer stöðu Íslands.

3) Að viðurkent væri að Ísland hefði engan her og ætlaði ekki að stofna her.

4) Að ekki kæmi til mála, að erlendur her eða herstöðvar yrðu á Íslandi á friðartínum“.

Ótvírátt yfirlýsing af hálfu Íslands

Í ræðu minni við undirskrift Atlantshafssáttmáls 4. apríl 1949, tók jeg hin íslensku sjer-sjónarmið alveg ótvírátt fram, er jeg mælti á þessa leið:

„Þjóðir þær, sem nú eru að ganga í þetta nýja bræðralag, eru að mörgu leyti ólíkar hver annari. Sumar þeirra eru hinar mestu og voldugustu í heimi. Aðrar eru smáar og litilsmegandi. Engin er þó minni nje má sin minna en þjóð mín, íslenska þjóðin.“

Íslendingar eru vopnlausir og hafa verið vopnlausir síðan á dögum vikinganna, forfeðra okkar. Við höfum engan her og getum ekki haft. Ísland hefur aldrei farið með hernað gegn nokkuð landi, og sem vopnlaust land hvorki getum við nje mun

um segja nokkurri þjóð strið á hendur, svo sem við lýstum yfir, er við gerðumst ein af Sameinuðu þjóðunum.

Staðreynd er, að við getum alls ekki varið okkur gegn neinni erlendri vopnaðri áras.

Við vorum þessvegna í vafa um, hvort við gætum gerst aðilar an og bá á vörnum landsins,

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

þessa varnarbandalags. — En ef ný styrjöld brýst út, sem við

svo getur staðið á, að Ísland hafi úrslitaþýðingu um ör-

varðandi nokkur atriði og dytti yggi landanna við Norður-At-

lantshafssamningnum sýnir, að bæði sjálfra okkar vegna og annara, viljum við svipaða skip

Bjarni Benediktsson:**Utanríkismál 10**

Málstaður Íslands eða hins alþjóðlega kommúnisma

EFTIR atvikum öllum geta íslendingar ekki kosið sjer meira nje hagkvæmara öryggi gegn árás en það, að árás á Ísland verði skoðuð sem árás á önnur voldug, vinsamleg og friðelskandi nágrannaríki. Þessu var náð með þátttöku Íslands í Atlantshafssbandalaginu.

Lítilmannleg afstaða

Sumir segja, að nágrannaríki Íslands mundu koma Íslandi til hjálpar, ef árás yrði gerð á það, þótt íslendingar hefðu ekki gerst aðilar þessa samnings. Um það getur auðvitað enginn sagt, fyrr en á hefði reynt.

Slikt hefði algjörlega verið háð stjórnálaástandi í heiminum, begar og ef slik árás yrði gerð. Öryggi fyrir vörnum fæst ekki nema með aðild að þvílikum samningi, sem hjer um ræðir.

En sannarlega er það ekki mikilmannlegt að treysta á slika hjálp annara en þora þó ekki að verða aðili sliks samnings við þá, sem hjálpina eiga að veita, ef illa fer. — Sá, sem þvíliká litilmennsku sýnir, er sannarlega ekki hjálpverður.

Íslenskir hagsmunir verða að ráða

Á því er og meginmunur, hvort Íslandi er komið til hjálpar eftir fyrirfram gerðum samkomulagi og ráðagerðum, sem íslendingar eru sjálfir aðilar að, og gerðar eru með þeirra hagmunni fyrir augum, eða hvort barist verður um landið án tillits til hagsmunu landsmanna.

Árásarríki, sem nú ætlar að hremma Ísland, hefir ekki þá afsökun fyrir gerðum sínum, að það viti ekki hvað við liggur, ef slikt niðingsverk yrði framtíð. Íslendingar mega og treysta því, að begar samningurinn er kominn í framkvæmd, þá verða samdar áætlanir um hvortveggja:

1. Hvernig eigi að koma Íslandi til hjálpar þegar í stað, ef á það verður ráðist.

2. Hverjar ráðstafanir burfi að gera til að koma í veg fyrir árás á Ísland og hertöku landsins ef ófriður er yfirvofandi, og er það enn mikilsverðara en hið fyrrtalda.

Kommúnistar vilja fórnar Íslandi

Afstaða kommúnista í þessum efnunum er skiljanleg. Helsta áhugamál þeirra er að greiða fyrir framgangi og sigri hins alþjóðlega kommúnisma. Eins og aðrir ofsatruarmenn eru þeir fúsir til að fórnar miklu eða öllu fyrir framgang hugsjónar sinnar. Hið mesta, sem íslenskir kommúnistar geta lagt fram í baráttunni fyrir hinn alþjóðlega kommúnisma er það að fórnar sínu eigin landi. Þessa fórn vilja þeir færa.

Á milli þessa tvenns átti ekki að vera erfitt að velja

Þeir vita, að ef Ísland liggur opið og óvarið án nokkurra trygginga og öryggis, þá er opnuð leið fyrir það árásarríki, sem beitir sjer fyrir sigri kommúnismans, að hremma Ísland á örskamri standu.

Slikt mundi að vísu væntan lega leiða til þess að reynt yrði að hrekja árásarmennina burtu. Það mundi verða barist um Ísland. Það yrði „skotið án miskunar“, eins og Brynjólfur Bjarnason sagði 1941. — En kommúnistar horfa ekki í það, aðeins ef það kemur Rússum að gagni.

Kommúnistar vilja dylja fyrirætlanir sínar

Það er ekki líklegt, að margir íslendingar aðhyllist þessa kenningu, ef þeir gera sjer ljóst, hvers eðlis hún er. Þess vegna reyna kommúnistar með öllum ráðum að dylja hana.

Þess vegna neitar Brynjólfur Bjarnason nú ummælum sínum frá 1941. Þess vegna neitar hann og aðrir kommúnistar striðsvilja sínum frá 1945. Þess vegna neita kommúnistar því, að þeir hafi verið með því, að ganga í hernaðarbandalag, begar þeir ólmir vildu gerast aðilar að bandalagi Sameinuðu þjóðanna 1946. Þannig mætti lengi telja hvernig kommúnistar reyna nú að villa um fyrir mönnum og dylja stefnu sína, vegna þess að þeir vilja ekki láta almenningu skilja, hvers eðlis hún er.

En þó er þessi stefna skiljanleg og alt að því afsakanleg frá þeirra sjónarmiði. Kommúnistar trúva því, að Íslandi muni til lengdar vegna best, ef hinn alþjóðlegi kommúnismi nái yfirráðum í heiminum, þar á meðal á Íslandi.

Stundaróþægindi, jafnvel eyðingu Íslands og Íslandsbyggðar að verulegu leyti, telja kommúnistar lítilsvirði, miðað við sigur hins mikla málefns.

Algerar andstæður

Því verður ekki neitað, að kommúnistar hafa skoðun og sannfæringu, þótt það sje ljót skoðun og hættuleg sannfæring. Hitt verður miklu síður skilið, hvernig þeir stjórnála menn, sem áhrif vilja hafa og alvarlega vilja láta taka sig, geta varið að tvistiga og jafnvel sitja hjá í jafn stórfelldu málí og örlagariku fyrir Ísland og þessu.

Hagsmunir Íslands kröfðust þess, að Ísland yrði aðili Atlantshafssbandalagsins. Hagsmunir hins alþjóðlega kommúnisma kröfðust þess, að komið yrði í veg fyrir aðild Íslands að bandalaginu. Þarna var um tvennt að velja og valið hlaut að verða svo ótvírett, að allir

skynibornir menn gætu hiklaust valið.

Það hlaut að vera undir lífskoðunum manna komið, hvorn kostinn þeir tækju. Hitt er óverjandi að hafa enga ákveðna skoðun í sliku málí sem þessu.

Ákvörðun Alþingis

Á Alþingi fór svo í þessu málí sem fleirum, að aðeins tveir flokkar voru óklofnir, Sjálfstæðismenn voru allir með málstað Íslands og samþykktu í einu hljóði þátttöku í Atlantshafssbandalaginu. Kommúnistar voru með málstað hins alþjóðlega kommúnisma og greiddu í einu hljóði atkvæði á móti þátttöku Íslands í bandalaginu.

Mestur hluti Alþýðuflokkins og Framsóknarflokksins voru með íslenska málstaðnum. En hvorugur bar gæfu til að vera óklofni í þessu meginmáli.

Í Alþýðuflokknum voru það að visu aðeins tveir þýðingarlitir og minniháttar þingmenn, sem fyrst reyndu að fleyga málíð og greiddu síðan atkvæði á móti því.

Mestu óheilindin

Í Framsóknarflokknum voru fjórir þingmenn óheilir í málínu. Um two þeirra mátti segja, að litlu málí skipti hvorum megin hryggjar þeir lægju að öðru leyti en því, að atkvæði þeirra voru að sjálfsgögðu talin með. Páll Þorsteinsson greiddi atkvæði með öllum tilraunum til að fleyga málíð og spilla því, en sá að lokum að sjer og samþykkti þátttöku Íslands í bandalaginu. Páll Zophaniasson fylgdi fleygnum og greiddi atkvæði á móti málínu, begar þeir voru úr sögunni.

Hið ótrúlega bar hinsvegar við, að formaður næst stærsta flokks landsins, fyrverandi forsætisráðherra Íslands, Hermann Jónasson, greiddi ásamt Skúla Guðmundssyni fyrst atkvæði með því að fleyga málíð og spilla því, og sat síðan að lokum hjá. Hann sagðist að visu ekki vilja bera ábyrgð á sanningnum en vegna þeirrar afstöðu, sem Framsóknarflokkurinn hefði tekið, vildi hann þó ekki greiða atkvæði á móti sanningnum og valdi því þann kost að greiða ekki atkvæði.

Um þvíliká framkomu formanns næst stærsta flokks þjóðarinnar í mikilsverðasta ör yggismáli hennar, þarf ekki morg orð. Hún er einstök, og einsdæmin eru verst, eins og fyrverandi formaður Framsóknarflokksins, Tryggvi Þórhallsson, hafði að orðtaki.

Samvinna við lýðræðisbjóðirnar eina ráðið Oheilindi og tvískinnungur ræðisþjóðir.

bessara manna munu að vísu lengi verða í minnum höfð en komu sem betur fer að litill sök fyrir aðra en hina seku menn sjálfa.

Yfirgnæfandi meirihluti Alþingis kunni glögg skil á því, hvað þjóðinni er fyrir bestu og þess vegna var málstað hennar tryggður sigur. Er þar með a. m. k. um sinn fengin lausn á þeim hluta sjálfstæðismálsins sem erfiðastur er úrlausnar eðli sinu samkvæmt; Öryggini gegn erlendri árás og vörnum landsins ef til ófriðar kemur.

ENN er þess bó að gæta, að mikið er undir framkvæmd sannings þessa komið og er þeim einum treystandi að fara með hana, sem glöggan skilning hafa á því, hvers virði friður og frelsi er Íslandi og, að þeim gæðum verður ekki haldið nema í nánni samvinnu við hinar fríðelskend. Ójalsu lýðræðisþjóðir.

Bjarni Benediktsson:**Utanríkismál 12****EFNAHAGSSAMVINNAN EFLIR VELMEGUN**

AÐALMÓTBÁRURNAR gegn þáttöku Íslands í efnahags-samvinnunni voru í upphafi þessar:

Með samningum þessum afsalar Ísland sjer efnahagslegu sjálftæði. Það verður innlimað, í efnahagskerfi Bandaríkjanna, og bandarískum stjórnar-erindrekum verða fengin úrslitaráð í fjármálum landsins. Bandaríkjapregnar fá aðstöðu til að hagnýta sjer auðlindir Íslands. Íslendingar fá engin raunveruleg hlunnindi samkv. samningunum, heldur verða þeim aðeins fengnar vörur, sem offramleiðsla er af í Bandaríkjum, og verður um þær vörusendingar hingað alls ekki farið eftir íslenskum hagsmumum og þörfum.

Mótbárurnar hafa reynst haldlausar

Reynslan frá því, að samningurinn var gerður, hefur rækilega afsannað öll þessi andmæli. Því fer fjarri, að viðskifti Íslendinga eða atvinnulíf hafi verið innlimað í efnahagskerfi Bandaríkjanna. — Íslendingar hafa þvert á móti stóraukið við skifti sín við önnur lönd en Bandaríkin. Sú aukning hefur heldur ekki verið takmörkuð við önnur þátttökulönd í efnahagsamvinnunni.

Viðskiftin við ýms landanna í Austur-Evrópu, sem ekki eru aðilar að efnahagsamvinnunni, hafa verið aukin, þvert ofan í það, sem spáð var. Sú aukning nær til allra þeirra landa á þessum slóðum, sem yfirleitt hafa fengist til að semja við okkur.

Stjórnarvöld Bandaríkjanna eða erindrekar þeirra, hafa ekki í eitt einasta skifti blandað sjer í efnahagsávarðanir íslensku stjórnarinnar, hvað þá, að þau hafi reynt að afla sjer í þeim úrslitaráða, svo sem spáð hafði verið. Bandaríkjamenn hafa ekki sýnt minsta áhuga fyrir að hagnýta sjer auðlindir Íslands, svo að ekkert er að óttast í þeim efnunum, enda tryggja ákvæði samningsins örugglega hagsmuni Íslands að þessu leyti, og svokallað jafnrjettisákvæði var vissulega gert að engu með þeim fyrivörum, er gerðir voru.

Frá Bandaríkjum keypt það eitt, sem var illfáanlegt

Um vörukaup frá Bandaríkjum hefur reynslan verið sú, að Efnahagsamvinnustofnunin í París hefur lagt á það megin áherslu, að þau væru minkuð sem mest, til að auka innbyrðis viðskifti Evrópuríkjanna.

Í Bandaríkjum hafa einkum verið keyptar þær vörur, sem annað hvort voru með öllu ófáanlegar eða mjög illfáanlegar annarsstaðar.

Aldrei hefur verið reynt að ota að Íslendingum vörum þaðan af stjórnarvalda hálfu, heldur það eitt látið, sem Íslendingar hafa eindregið óskað eftir að fá.

Hefur forðað Íslendingum frá miklum vandræðum

I stað þess, að sumir höfðu sagt, að Íslendingum mundi afhent sem hjálp mörg hundruð vörubilar, tóbak, þurkaðir ávextir, nylon sokkar og annað slíkt, þá hafa Íslendingar skv. samningnum, raunverulega fengið ýmiskonar sildarvinslu-vjelar, verksmiðjuskipið Hæring, sildarnætur, hveiti, fóðurvörur, smurningsoliur, brensluoliur, landbúnaðarvjelar, veghefla, jarðýtur og aðrar stórvirkar vinnuvjelar, varahluti til bifreiða og vjela, tilbúinn áburð, pappír og pappa til fiskumbúða. Að vísu hefur einnig verið keypt tóbak, en það er einungis til neftóbaksframleiðslu og er keypt vegna þess, að íslenskir neftóbaksmennuna ekki annari tegund.

Af yfirliti því, sem hjer fylgir, sjest, hvernig varið var þeim fjárhæðum er 1948—1949 fengust sem framlag án endurgjalds og sem skilyrðisbundið framlag og er þá ekki talið með það, sem keypt var fyrir lánsfjeð:

Matvæli:

Hveiti	kr. 6.578.244
Hrisgrjón	— 733.504
Baunir	— 240.685
Smjörlikisolíur	— 858.660 kr. 8.411.093
Skepnufóður	— 8.005.387

Landbúnaðarvjelar:

Hjóladráttarvjelar	kr. 1.376.239
Beltisdráttarvjelar, jarðýtur og varahlutir	— 2.337.050
Aðrar landbúnaðarvjelar og varahlutir	— 823.791 kr. 4.537.080

Aðrar vjelar og tæki:

Vegheflar og vjelskóflur	kr. 989.960
Efni til síma-, útvarps og flugbjónustu	— 1.301.794
Bifreiða og flugvjemamótorar og varahl., Dieselyjelar, mótorvjelar og varahl.	— 2.140.860
Aðrar iðnvjelar, b. á. m. til ullarvinslu	— 1.364.300
Járn, stál og vörur úr járni og stáli	— 868.417
	— 1.080.539 kr. 7.745.870

Til atvinnurekstrar:

Tilbúinn áburður	kr. 1.659.113
Grasfræ	— 292.725
Brennslu- og smurningsoliur	— 3.191.223
Pappír til fiskumbúða	— 1.141.490
Sildarnætur	— 363.031
Sútunar- og litefni	— 93.021
Tóbak til neftókbaksframleiðslu	— 245.050
Timbur til skipaviðgerða	— 78.060 kr. 7.063.713

Ýmislegt:

Lyf	kr. 58.220
Rannsóknartæki	— 11.384 kr. 69.604

Samtals kr. 35.832.747

Bætt úr brýnni þörf

Það er víst, að harðindin, er voru langt fram á betta sumar, sem áreiðanlega ekki var unt að fá fyrir þær í venjulegum

gott verð fyrir vörurnar, og þær voru greiddar í dollarum, sem áreiðanlega ekki var unt að fá fyrir þær í venjulegum

hafa því þessi miklu mannvirki ekki komið að notum. En þeim, sem nú fjargviðrast mest út af kosnaðinum við þau, ferst það síst, því að bæði voru þeir háværastir í að heimta síkar framkvæmdir hjer og eins hafa þeir sjálfir átt hlut að örnum mannvirkjum, miklu kostnaðarmeiri, sem því miður hafa staðið gagnslaus annars staðar á landinu, vegna aflabrestsins.

Landbúnaðartæki og aukning iðnaðar

Stórfeld vjelakaup til landbúnaðarframkvæmda eru hafin samkvæmt efnahagsamvinnunni. Má þar telja 226 hjóladráttarvjelar, að verðmæti kr.

1.376.237.00 og 56 beltisdráttarvjelar ásamt jarðýtum, sem kostað hafa kr. 2 337.050,00, en

fleiri síkar vjelar eru í pöntun.

Aðrar landbúnaðarvjelar og varahlutir hafa verið keyptar fyrir kr. 823.791,00 og lokur ullanarvinslu- og ullarþvottavjelar fyrir verksmiðjuna Gefjun, fyrir kr. 465.000,00.

Um fjárhæðir til ýmiskonar iðnaðar og framkvæmda vísast til yfirlitsins hjer að framan.

Undirbúningur annara framkvæmda er kominn vel á veg og má telja örught að þær geti bráð lega hafist, svo sem hinari miklu nýju rafmagnsvirkjanir, einkum virkjun Sogs og Laxár.

Þá er einnig vitað, að möguleikar til framkvæmda áburðarvinslu og sementsvinslu hjer á landi í náinni framtíði, eru algerlega háðir aðstoð samkvæmt efnahagsamvinnunni.

Togarakaupin

Kommúnistar hafa reynt að veikja tortryggni út af því, að Íslendingar hafa ekki fengið beina aðstoð innan ramma efna hagsamvinnunnar til að kaupa þá 10 togara, sem samið hefur verið um í Englandi.

Sannleikurinn er sá, að aldrei hefur verið ætlast til þess, að Efnahagsstjórnin í Washington veitti fje til þeirra togarakaupa, enda hafði þá ekki verið samið um þau í Englandi, heldur í Bandaríkjum. Hitt er annað mál, að geta Íslendinga til þeirra skipakaupa verður þeim mun meiri, sem almennur hagur þeirra verður betri, m. a. vegna þátttökum þeirra í efnahagsamvinnunni.

Engir voru þá háværari en þeir í kröfum um skjótar aðgerðir. Þeir, sem mestra hagsmunu áttu að gæta, svo sem sjómann og útgerðarmenn, Reykjavíkurbær og ríkisstjórnin, ljetu hendur standa fram úr ermum og gerðu margskonar ráðstafanir til að greiða fyrir sildarvinslu hjer, ef sildveiði hjeldist.

Þrátt fyrir mikinn kostnað af þeim framkvæmdum er hann ekki meirf en svo, að hann hefði unnið upp á einu ári, ef sildveiðar í Faxaflóla hefðu haldist áfram í líkingu við það, sem var 1946, 1947 og framan af árinu 1948.

Því miður brást veiðin allra farið sínu fram og engar hindranir verið lagðar í götu þeirra.

Traustara atvinnulíf

Hvernig sem fer um einstaka hætti í þeim miklu framkvæmd um, sem ráðgerðar hafa verið með aðstoð efnahagsamvinnunni, er nú begar ljóst, að eina

Franh. á bls. 8

Franh. á bls. 8

— Utanríkismál

Framh. af bls. 7.

hagssamvinnan hefur forðað Íslendingum frá miklum erfiðleikum og beinum voða. — Reynslan hefur nú þegar sýnt, að efnahagur landsins og allt atvinnulíf muni verða miklu traustara og margþættara að samningstímanum liðnum en nú.

Ísland verður þá ekki háðara öðrum ríkjum heldur miklu færara til að standa á eigin fótum. Sjálfstæði landsins verður þá öruggara en ef við hefðum ekki tekið þátt í þessari samvinnu. Enda fer því svo fjarri, að sjálfstæði hvers einstaks ríkis sje eytt með eðlilegri samvinnu þeirra í milli, að hitt er sanni nær, að slík samvinna er forsenda fyrir velmegun þeirra og þar með undirstaða sjálfstæðis þeirra.

Bjarni Benediktsson:

Málstaður Íslands eða hins alþjóðlega kommúnisma

Á milli þessa tvenns átti ekki að vera erfitt að velja

EFTIR atvikum öllum geta íslendingar ekki kosið sjer meira nje hagkvæmara öryggi gegn árás en það, að árás á Ísland verði skoðuð sem árás á önnur voldug, vinsamleg og frið elskandi nágrannaríki. Þessi var náð með þátttöku Íslands i Atlantshafssbandalaginu.

Lítilmannleg afstaða

Sumir segja, að nágrannaríki Íslands mundu koma Íslandi til hjálp, ef árás yrði gerð á það, þótt íslendingar hefðu ekki gerst aðilar þessa samnings. Um það getur auðvitað enginn sagt, fyrr en á hefði reynt.

Slikt hefði algjörlega verið háð stjórnmálaástandi í heimnum, þegar og ef slík árás yrði gerð. Öryggi fyrir vörnum fæst ekki nema með aðild að þvílikum samningi, sem hjer um ræðir.

En sannarlega er það ekki mikilmannlegt að treysta á slíka hjálp annara en þora bó ekki að verða aðili siks samnings við þá, sem hjálpina eiga að veita, ef illa fer. — Sá, sem þvílika lítilmennsku sýnir, er sannarlega ekki hjálpverður.

Íslenskir hagsmunir verða að ráða

Á því er og meginmunur, hvort Íslandi er komið til hjálp eftir fyrirfram gerðu samkomulagi og ráðagerðum, sem íslendingar eru sjálfir aðilar að, og gerðar eru með þeirra hagsmuni fyrir augum, eða hvort barist verður um landið án tillits til hagsmuna landsmanna.

Árásarríki, sem nú ætlar að hremma Ísland, hefir ekki þá afsökun fyrir gerðum sínum, að það viti ekki hvað við liggur, ef slikt niðingsverk yrði fram. Íslendingar mega og treysta því, að þegar samningurinn er kominn í framkvæmd, það verða samdar áætlanir um hvorttveggja:

1. Hvernig eigi að koma Íslandi til hjálpars þegar í stað, ef á það verður ráðist.

2. Hverjar ráðstafanir þurfi að gera til að koma í veg fyrir árás á Ísland og hertöku landsins ef ófriður er yfirvofandi, og er það enn mikilsverðara en hið fyrrtalda.

Kommúnistar vilja fórnar Íslandi

Afstaða kommúnista í þessum efnum er skiljanleg. Helsta áhugamál þeirra er að greiða fyrir framgangi og sigri hins alþjóðlega kommúnisma. Eins og aðrir ofsatrúarmenn eru þeir fúsir til að fórnar miklu eða öllu fyrir framgang hugsjónar sinnar. Hið mesta, sem íslenskir kommúnistar geta lagt fram í baráttunni fyrir hinn alþjóðlega kommúnisma er það að fórnar sinu eigin landi. Þessa fórn vilja þeir færa.

Þeir vita, að ef Ísland liggur opið og óvarið án nokkurra trygginga og öryggis, þá er opnuð leið fyrir það árásarríki, sem beitir sjer fyrir sigri kommúnismans, að hremma Ísland á örskammri stundu.

Slikt mundi að visu væntan lega leiða til þess að reynt yrði að hrekja árásarmennina burtu. Það mundi verða barist um Ísland. Það yrði „skotið án miskunar“, eins og Brynjólfur Bjarnason sagði 1941. — En kommúnistar horfa ekki í það, aðeins ef það kemur Rússum að gagni.

Kommúnistar vilja dylja fyrirætlanir sínar

Það er ekki líklegt, að margir íslendingar aðhyllist þessa kenningu, ef þeir gera sjer ljóst, hvers eðlis hún er. Þess vegna reyna kommúnistar með öllum ráðum að dylja hana.

Þess vegna neitar Brynjólfur Bjarnason nú ummælum sínum frá 1941. Þess vegna neitar hann og aðrir kommúnistar stríðsvilja sínum frá 1945. Þess vegna neita kommúnistar því, að þeir hafi verið með því, að ganga í hernaðarbandalag, þegar þeir ólmir vildu gerast aðilar að bandalagi Sameinuðu þjóðanna 1946. Þannig mætti lengi telja hvernig kommúnistar reyna nú að villa um fyrir mönnum og dylja stefnu sina, vegna þess að þeir vilja ekki láta almenning skilja, hvers eðlis hún er.

En þó er þessi stefna skiljanleg og alt að því afsakanleg frá þeirra sjónarmiði. Kommúnistar trúva því, að Íslandi muni til lengdar vegna best, ef hinn alþjóðlegi kommúnismi nái yfirráðum í heiminum, þar að meðal á Íslandi.

Stundaróþægindi, jafnvel eyðingu Íslands og Íslandsbyggðar að verulegu leyti, telja kommúnistar lítilsviði, miðað við sigur hins mikla málefnis.

Algerar andstæður

Því verður ekki neitað, að kommúnistar hafa skoðun og sannfæringu, þótt það sje ljót skoðun og hættuleg sannfæring. Hitt verður miklu síður skilið, hvernig þeir stjórnmála menn, sem áhrif vilja hafa og alvarlega vilja láta taka sig, geta varið að tvistiga og jafnvel sitja hjá í jafn stórfelldu málí og örlagariku fyrir Ísland og þessu.

Hagsmunir Íslands kröfðust þess, að Ísland yrði aðili Atlantshafssbandalagsins. Hagsmunir hins alþjóðlega kommúnisma kröfðust þess, að komið yrði í veg fyrir aðild Íslands að bandalaginu. Þarna var um tvennt að velja og valið hlaut að verða svo ótvíð, að allir

skynibornir menn gætu hiklaust valið.

Það hlaut að vera undir lífskoðunum manna komið, hvorn kostinn þeir tækju. Hitt er óverjandi að hafa enga ákveðna skoðun í sliku máli sem þessu.

Ákvörðun Alþingis

Á Alþingi fór svo í þessu máli sem fleirum, að aðeins tveir flokkar voru óklofnir, Sjálfstæðismenn voru allir með málstað Íslands og samþykktu í einu hljóði þátttöku í Atlantshafssbandalaginu. Kommúnistar voru með málstað hins alþjóðlega kommúnisma og greiddu í einu hljóði atkvæði á móti þátttöku Íslands í bandalaginu.

Mestur hluti Alþýðuflokksins og Framsóknarflokksins voru með íslenska málstaðnum. En hvorugur bar gæfu til að vera óklofinn í þessu meginmáli.

Í Alþýðufloknum voru það að visu aðeins tveir þýðingarlitir og minniháttar þingmenn, sem fyrst reyndu að fleyga málí og greiddu síðan atkvæði á móti því.

Mestu óheilindin

Í Framsóknarfloknum voru fjórir þingmenn óheilir í málainu. Um two þeirra mátti segja, að litlu máli skipti hvorum meg in hryggjar þeir lægju að örðru leytí en því, að atkvæði þeirra voru að sjálfsögðu talin með. Páll Þorsteinsson greiddi atkvæði með öllum tilraunum til að fleyga málí og spilla því, en sá að lokum að sjer og samþykkti þátttöku Íslands í bandalaginu. Páll Zophaniasson fylgdi fleygnum og greiddi atkvæði á móti málinu, þegar þeir voru úr sögunni.

Hið ótrúlega bar hins vegar við, að formaður næst stærsta flokks landsins, fyrverandi forsetisráðherra Íslands, Hermann Jónasson, greiddi ásamt Skúla Guðmundssyni fyrst atkvæði með því að fleyga málí og spilla því, og sat síðan að lokum hjá. Hann sagðist að visu ekki vilja bera ábyrgð á sanniningum en vegna þeirrar afstöðu, sem Framsóknarflokksinn hefði tekið, vildi hann þó ekki greiða atkvæði á móti sanniningum og valdi því þann kost að greiða ekki atkvæði.

Um þvílika framkomu formanns næst stærsta flokks þjóðarinnar í mikilsverðasta ör yggisáli hennar, þarf ekki mörg orð. Hún er einstök, og einsdæmin eru verst, eins og fyrverandi formaður Framsóknarflokksins, Tryggvi Þórhallsson, hafði að orðtaki.

Samvinna við lýðræðisbjórnar eini ráðið Oneilindi og tviskunnungur

Utanríkismál 10

Barnaverndarfjelag

Reykjavíkur

Fjelagsskapur um uppeldi afbrigðilegra barna

HINN 3. okt. n.k. verður gengið endanlega frá stofnun fjelagsskapar, sem Reykvikum og raunar öllum landslýð mun þykja fengur að. Samtök þessi, er hlutið hafa nafnið Barnaverndarfjelag Reykjavíkur, hafa það takmark að vekja áhuga á og bæta uppeldi afbrigðilegra barna.

Aðdragandi.

Uppeldismálaþingið, sem háð var á s.l. sumri, hafði eitt mál til meðferðar, stórmálið um uppeldi afbrigðilegra barna. Á þinginu ríkti sterkur áhugi manna að bæta úr kjörum þeirra.

Komu þar fram raddir um að stofna bæri fjelagsskap til að halda þessu máli vaðandi. Ær fjelagsskapur þessi nú stofnauður að formi til, en framhaldsstofnfundur verður haldinn í Góðtemplarhúsinu hinn 3. okt. n.k.

Afbrigðileg börn.

Til afbrigðilegra barna verða í þessu tilliti taldir 2 flokkar þeirra. Vandréðabörn (þjófnadur, drykkjuskapur, lausl o.fl.). Almenningur veit tiltölulega mikið um þenna flokk barna, en ekkert hæli er til hér á landi fyrir þau, og vaxa stöðugt þau vandræði, sem af þeim hljótaðast. Sveitaheimilin vilja af eðlilegum ástæðum helst ekki taka við þeim, en þó að hægt sje að koma þeim fyrir, þá vill oft fara svo, að þau spillast á flækingnum og strjúka enda oft ur vistinni.

Til hins flokksins teljast þau börn, sem vantar mjög mikið en eru þó ekki fávitar. Hópur þessara barna er miklu stærri en almenningur hefur hugmynd um.

Þessi börn, sem ekki eru fávitar, geta þó ekki fylgst með námi í venjulegum skónum. Þau verða þannig utan gátta og lenda oft út á glapstigu, rata í ýmis vandræði, þar sem engin stofnun er til, sem tekur við uppeldi þeirra.

Aðalnámsgreinar voru: fimleikar stulkna og pilta, frjálsar íþróttir, vikivakar og þjóðdansar, körfuknattleikur og blak.

Þeir kennarar, sem annast kennslu bæði stulkna og pilta, tóku þátt í öllum námsgreinum.

Í sambandi við námsskeiðið var haldinn fundur, þar sem rætt var um einkunnagjöf og prófverkefni í fimleikum.

Íþróttakennararnir voru ánaðgir með námsskeiðið og ósk uðu eftir því að slík námsskeið yrðu haldin árlega, en tilgangur slíkra námsskeiða er að rifja upp með kennurum námsefni og kynna þeim nýjungar.

Purkar valda erfiðoleikum

LONDON, 4. okt. — Meiri purkar hafa verið í Tanganyika að undanförnu en nokku sinni áður í manna minnum. Hafa þurkarnir valdið geysimiklum erfiðoleikum á þessum slóðum og horfir til stórvæðra.

— Reuter.